

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

**Vapaa-ajan toiminnot kotoutumisen edistäjänä
Turun ensi- ja turvakoti ry:n perheryhmäkodissa**

Sami Aflatuni

Kansalaistoiminnan ja järjestötyön koulutusohjelma (210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 11 / 2017

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Sami Aflatuni	Sivumäärä 49 ja 16 liitesivua
Työn nimi Vapaa-ajan toiminnot kotoutumisen edistäjänä Turun ensi- ja turvakoti ry:n perheryhmäkodissa	
Ohjaava(t) opettaja(t) Hanna Kiuru	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Turun ensi- ja turvakoti ry:n perheryhmäkoti/Tatu lisakkila	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössä kartoitettiin vapaa-ajan toimintojen merkitystä kotoutumisen edistäjänä Turun ensi- ja turvakoti ry:n perheryhmäkodissa. Opinnäytetyössä selvitettiin, miten Turun perheryhmäkodissa toteutetaan vapaa-ajan toimintoja ja tutkittiin, miten perheryhmäkodin vapaa-ajan toimintoja voidaan kehittää, jotta ne tukisivat paremmin maahanmuuttajanuorten kotoutumista. Maahanmuuttajien kotoutuminen on aiheena ajankohtainen. Syksyllä 2015 turvapaikanhakijoiden määrä lisääntyi merkittävästi, jonka jälkeen kotouttamisen kehittämisen tarpeellisuutta on tuotu enemmän näkyvästi esille myös mediassa.</p> <p>Opinnäytetyön tilaajana toimiva Turun perheryhmäkoti on tarkoitettu yksin ilman huoltajaa maahan tulleille alaikäisille pakolaistaustaisille nuorille. Perheryhmäkodissa asuu seitsemän nuorta, jotka ovat saaneet oleskeluluvan ja kuntapaikan Turusta. Perheryhmäkodissa panostetaan koulunkäyntiin, läksyjen tekemiseen, omahoajuuteen sekä muihin asiakkaisiin liittyviin arjen asioihin.</p> <p>Laadukkaaseen vapaa-aikaan ja erilaisiin ohjattuihin toimintoihin panostaminen on yksintulleiden alaikäisten nuorten kotoutumisen kannalta tärkeää. Vapaa-ajan toiminnoilla edistetään nuorten hyvinvointia ja integroitumista Suomeen sekä luodaan maahanmuuttajanuorille mahdollisuuksia tutustua paremmin omaan kaupunkiinsa, paikallisiin ihmisiin ja Suomen kulttuuriin. Vapaa-ajan toimintojen avulla saadaan myös järjestettyä tilanteita, joissa maahanmuuttajanuoret voivat kehittää sosiaalisia taitojaan ja oppia verkostoitumaan sekä kommunikoida paremmin suomalaisten kanssa. Näin heillä on enemmän mahdollisuuksia löytää paikallisia ja suomalaisia kavereita, millä on suuri vaikutus kotoutumisen edistymisessä.</p> <p>Kehittämistyö on laadullinen tutkimus, jossa aineistonkeräysmenetelminä käytettiin havainnointia, benchmarkingia ja haastattelua. Havainnointi tehtiin perheryhmäkodissa kevään ja kesän 2017 aikana. Havainnoinnin kohteena toimivat myös Turun perheryhmäkodin nuorten kanssa järjestetyt toiminnot ja retket. Benchmarking toteutettiin haastattelemalla Varsinais-Suomen, pääkaupunkiseudun sekä Keski-Pohjanmaan Ehjä ry:n maahanmuuttajataustaisten nuorten avoimen tukitoiminnan ohjaajia. Lisäksi haastateltiin yhtä Turun ensi- ja turvakoti ry:n perheryhmäkodin työntekijää, jolla on pitkän linjan kokemus vapaa-ajan harrastetoiminnasta perheryhmäkodin nuorten ja maahanmuuttajien kanssa. Analyysimenetelmänä aineistossa käytettiin teemoittelua.</p> <p>Opinnäytetyön tulosten pohjalta voidaan todeta, että vapaa-ajan toiminnoille ja niiden kehittämiselle on tarvetta Turun ensi- ja turvakoti ry:n perheryhmäkodissa. Työntekijöillä on yhtäläiset ammattieettiset näkemykset työn teosta. Turun perheryhmäkodissa työtä toteutetaan kuitenkin eri tavoin, ja näkemykset nuorten vapaa-ajan ohjauksesta sekä sen tarpeellisuudesta ovat erilaiset.</p> <p>Työn tarkoituksena on myös tuoda vapaa-ajan toimintojen kotouttamista edistäviä hyötyjä perustellusti esille. Opinnäytetyön ja kehittämistyön tulosten avulla Turun perheryhmäkodissa kyetään hahmottamaan ja määrittelemään nykyistä selkeämmät raamit vapaa-ajan toiminnalle, jonka avulla työtä saadaan yhtenäistettyä. Tärkeä osa vapaa-ajan toimintojen kehittämistä on saada tuotua hyviä havaintoja ja uusia kehitysideoita käytäntöön. Kehittämistyön lopputuloksena syntyneen vapaa-ajan toimintakansion tarkoituksena on toimia vapaa-ajan toimintojen käsikirjana perheryhmäkodin työntekijöille. Vapaa-ajan toimintakansiota voivat hyödyntää myös muut maahanmuuttajien ja nuorten parissa työskentelevät ammattilaiset.</p>	
Asiasanat Vapaa-aika, harrastustoiminta, ohjaaminen, kotouttaminen, yksintullut, alaikäinen turvapaikanhakija, perheryhmäkoti	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Sami Aflatuni	Number of Pages 49 and 16 attached
Title Enhancing social integration by means of free time activities in the Family Group Home of Turun ensi- ja turvakoti ry.	
Supervisor(s) Hanna Kiuru	
Subscriber and/or Mentor The Family Group Home of Turun ensi- ja turvakoti ry./Tatu Iisakkila	
Abstract <p>This final project charted the importance of free time activities in enhancing social integration in the Family Group Home of Turun ensi- ja turvakoti ry. In the final project, it was looked into how free time activities are carried out in the Family Group Home and explored how free time activities in the Family Group Home could be enhanced to better support the social integration of immigrant youth. The social integration of immigrants is a topical issue. In autumn 2015, the number of asylum seekers increased significantly, and thereafter the need to enhance social integration has been addressed more visibly also in the media.</p> <p>The Family Group Home, which ordered this final project, is meant for minors with a refugee background who have entered the country unaccompanied. Seven minors who have been granted a residence permit and a place to live in the municipality of Turku are living in this Family Group Home, where the emphasis is on school attendance, doing homework, being self-directed, and other everyday matters related to the youth living there.</p> <p>Investing in quality free time and various organized activities is important for the social integration of unaccompanied minors. Free time activities promote the well-being of the youth and their social integration in Finland and create opportunities for immigrant youth to get to know better the city where they live, local people, and the Finnish culture. Free time activities also help in creating situations where immigrant youth can develop their social skills and learn to network and communicate with Finnish people. In this way they have more opportunities to find local friends and Finnish friends, and this has a great impact on enhancing their social integration.</p> <p>This development work is a qualitative study in which observation, benchmarking and interview were used as methods for collecting material. Observation was carried out in the Family Group Home during spring and summer of 2017. In addition, the activities and outings organized for the minor also acted as observation targets. Benchmarking was done by interviewing youth workers of Ehjä ry. engaged in support activities for youth with an immigrant background in Varsinais-Suomi, the metropolitan area, and Keski-Pohjanmaa. Furthermore, one employee was interviewed from the Family Group Home of Turun ensi- ja turvakoti ry. who has long-term experience in free time activities with youth and other immigrants. The method of analysis used in the material was based on themes.</p> <p>The results of the final project show that in the Family Group Home of Turun ensi- ja turvakoti ry. there is need for free time activities and their development. The employees have similar professional ethical views on work performance. However, in the Family Group Home in Turku work is carried out in different ways and also the understanding on how to organize the free time of youth and on its necessity varies.</p> <p>The purpose of this project is also to highlight the benefits of free time activities for enhancing social integration, and to provide the reasons for it. The results of this final project and development work will help in outlining and defining a much clearer frame for free time activities and for harmonizing the work done in the Family Group Home. An important part of developing free time activities is to be able to put good observations and new development ideas into practice. The purpose of the free time activity folder that is the outcome of the development work is to function as a free time activity manual for the employees of the Family Group Home. This free time activity folder may also be of use to other professionals working with immigrants and youth.</p>	
Keywords Free time, activities, steering, social integration, unaccompanied, minor asylum seeker, counselling, family group home	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TURUN ENSI- JA TURVAKOTI RY:N PERHERYHMÄKOTI	8
2.1 Asiakkaat ja henkilökunta	8
2.2 Vapaa-ajan toiminta Turun perheryhmäkodissa	9
2.3 Tarve kehittämistyölle	10
3 KÄSITTEET	11
3.1 Yksintullut alaikäinen turvapaikanhakija	11
3.2 Perheryhmäkoti	13
3.3 Kotoutuminen ja kotouttaminen	13
3.4 Vapaa-aika ja harrastukset	15
4 VAPAA-AJAN TOIMINTA JA YKSINTULLEET ALAIKÄISET MAAHANMUUTTAJAT	16
4.1 Kohtaaminen ja vuorovaikutus monikulttuurisessa kontekstissa	16
4.2 Vapaa-ajan merkitys yksintulleiden alaikäisten elämässä	19
4.3 Moniammatillinen yhteistyö	22
5 MENETELMÄT	24
5.1 Havainnointi	24
5.2 Benchmarking	27
5.3 Asiantuntijahaastattelu	28
5.4 Analysointimenetelmä	29
6 TULOKSET JA ANALYYSI	31
6.1 Nuoret tarvitsevat aktiivista vapaa-aikaa ja yhteisöllisyyttä	31
6.2 Rohkaistaan, tuetaan ja kasvatetaan nuoria	35
7 KEHITTÄMISEHDOTUKSET	39
7.1 Uusia toimintatapoja Turun perheryhmäkotiin	39
7.2 Vapaa-ajan toimintojen raamit	41
7.3 Toimintakansio	42
7.4 Harrastukset toiminnallisina hoitomuotoina	45
8 LOPUKSI	47
LÄHTEET	50
LIITTEET	54

1 JOHDANTO

Maahanmuuttajien kotoutuminen on moniulotteinen ja haastava prosessi. Se on täynnä uusiin asioihin ja toimintatapoihin tutustumista. Samalla se on myös vanhan ja tutun jättämistä sekä irrottautumista. (Schubert 2013, 64.)

Euroopan maihin tulevien turvapaikanhakijoiden määrä on kasvanut viimeisen kymmenen vuoden aikana, ja kotouttamisen kehittämiseksi on tarvetta. Maahanmuuton yleistyessä suomalainen yhteiskunta on asteittain 1990-luvulta alkaen muuttunut yhä monikulttuurisemmaksi (Korhonen & Puukari 2013, 8). Suomeen on tullut vuosittain 2000-luvulta asti 1500–600 turvapaikanhakijaa. Vuonna 2015 Suomeen saapui 32 476 turvapaikanhakijaa, joka oli moninkertainen määrä edellisiin vuosiin verrattuna. (Sisäministeriö 2017.) Vuoden 2015 maahanmuuttotilannetta kuvailtiin mediassa muun muassa ennustamattomaksi ihmismassojen tulvaksi ja maahanmuuttokriisiksi, johon Suomi ei ollut valmistautunut.

Maahanmuuttoon ja maahanmuuttajien sopeuttamiseen liittyviä kysymyksiä kuuluu laankin nykyään lähes jokaisessa vaalitulaisuudessa (YLE, 2015). Maahanmuuttajuus on ajankohtaista, ja monikulttuurisuus on muodostunut Suomessa pysyväksi ilmiöksi. On löydettävä uusia toimenpiteitä sekä parannettava monikulttuurista tietoisuutta ja kotouttamiseen liittyviä käytännöllisiä valmiuksia. Kehittämällä näitä taitoja pystymme toimimaan paremmin erilaisissa monikulttuurisissa toimintaympäristöissä ja edistämään kotoutumista. (Korhonen & Puukari 2013, 9.)

Jokainen tarvitsee muita ihmisiä pärjätäkseen. Tämä edellyttää yhteisöllisten suhteiden muotoutumista. Jotta jokainen omaa identiteettiään rakentava ihminen voisi saada kiintopisteitä elämäänsä, on yhteisöihin kuulumisen hyvin tärkeää. (Laukkanen & Vaattovaara 2009, 204.)

Suomen työministeri Jari Lindström ilmaisi artikkelissaan, että meillä on syytä kantaa huolta maahanmuuttajien kotoutumisesta. Lindströmin nosti kirjoituksessaan esille jokaisen maahanmuuttajan onnistuneen kotoutumisen tärkeyden. (MTV 2017.) Myös Lasse Mikkolan (2017) mukaan maahanmuuttajien, pakolaisten tai turvapaikanhakijoiden kotouttamista tehostamalla ehkäistään ongelmia ja maahan muuttaneiden keskuudessa mahdollisesti kytevää radikalisoitumista helpolla tavalla (YLE 2017).

Maahanmuuttajan hyvinvointiin vaikuttaa olennaisesti se, miten hyvin hän ajan myötä löytää itselleen sopivan tasapainon vanhan ja uuden kulttuurin välillä (Schubert 2013, 64). Olen itse kasvanut kahdessa eri kulttuurissa, ja siksi oma kiinnostukseni maahanmuuttotyöhön tulee luonnostaan. Olen myös usein joutunut pohtimaan elämäni aikana sitä, miltä tuntuu asua ulkomaalaisena Suomessa ja yrittänyt tasapainotella kahden eri kulttuurin välillä. Hyvin haastavaa erimaalaisille ovat ikävät syrjäytymiseen liittyvät ulkopuolisuuden tunteet, joita he joutuvat Suomessa kohtaamaan.

Opinnäytetyöni kohderyhmänä ovat yksin ilman huoltajaa maahan tulleet alaikäiset pakolaistaustaiset nuoret, jotka ovat saaneet oleskeluluvan ja kuntapaikan Turusta. He ovat erityisen haavoittuvassa tilanteessa ja tarvitsevat paljon tukea sekä monipuolisia ja toimivia kotouttamismenetelmiä.

Opinnäytetyöni tilaajana toimi Turun ensi- ja turvakoti ry:n perheryhmäkoti, joka on seitsemänpaikkainen yksikkö yksin maahan tulleille 15–18-vuotiaille oleskeluluvan saaneille pakolaisnuorille. Turun perheryhmäkodin päätehtäviin kuuluu nuoren hoito, kasvatus ja kotoutumisen tukeminen. Tavoitteena on, että muuttaessaan perheryhmäkodista omaan asuntoon nuori on itsenäinen ja hänellä on tarvittavat sosiaaliset taidot sekä elämänhallintataidot. (Turun ensi- ja turvakoti ry. 2017.) Pärjätäkseen ja voidakseen hyvin tulevaisuudessa nuorten tulisi olla aktiivisia ja heidän elämässään tulisi olla sisältöä. Opinnäytetyöni tavoitteen vapaa-ajan toimintojen toteuttamisesta voisikin kiteyttää juuri tähän ajatukseen.

Tutkin opinnäytetyössäni nuorille suunnattua ja järjestettyä vapaa-ajan toimintaa. Lisäksi selvitän, mitä merkitystä vapaa-ajalla sekä erilaisilla toiminnoilla ja harrastuksilla on Turun ensi- ja turvakoti ry:n perheryhmäkodin nuorten kotoutumisen edistämässä. Yritän opinnäytetyössäni myös löytää uusia kehitysideoita ja näkökulmia siitä, miten maahanmuuttotyön vaikuttavuutta voidaan lisätä. Vapaa-ajan toimintoja hyödynnetään maahanmuuttotyössä, mutta se ei usein ole suunnitelmallista. Opinnäytetyöni tavoitteena on tuoda vapaa-ajan toiminnan tärkeyttä esille niin, että sitä hyödynnettäisiin tietoisemmin maahanmuuttajien kotoutumisen edistämässä.

Turun ensi- ja turvakoti ry:n perheryhmäkodissa ei ole tällä hetkellä raameja vapaa-ajan toiminnalle. Tarkoitukseni on luoda vapaa-ajalle selkeitä tapoja ja toimintoja,

joita perheryhmäkodissa voidaan hyödyntää ja toteuttaa. Konkreettiseksi tuotokseksi perheryhmäkodista toivottiin vapaa-ajan toimintakansiota, joka avaisi vapaa-ajan toimintakenttää ja sisältäisi erilaisia vapaa-ajalla toteutettavia toimintoja.

Maahanmuuttajien vapaa-ajan toiminnasta löytyy jonkin verran tutkimuksia ja opinnäytetöitä. Useimmat opinnäytetöistä keskittyvät kuitenkin tietyn vapaa-ajan toiminnan tai harrastuksen osa-alueeseen. Tuula Joroisen (2009) käsittelemä tutkimus maahanmuuttajien vapaa-ajasta ja kulttuuripalveluista pääkaupunkiseudulla sekä Sauli Rantapelkosen (2010) opinnäytetyö ”Työpajatoiminta osana maahanmuuttajanuorten kotoutumista” lienevät lähimpänä omaa aihealuetta olevia tutkimuksia ja kehittämistöitä.

Vapaa-ajan toimintoja ja niiden kehittämistarpeita selvitän kvalitatiivisella tutkimuksella, jossa tutkimusmenetelmiäni ovat havainnointi, benchmarking ja haastattelu. Havainnointi on toteutettu Turun perheryhmäkodissa harjoittelun ja työn ohella kevään ja kesän 2017 aikana. Benchmarking-kohteita olivat Varsinais-Suomen, pääkaupunkiseudun sekä Keski-Pohjanmaan Ehjä ry:n yksiköt. Lisäksi haastattelin yhtä Turun ensi- ja turvakoti ry:n perheryhmäkodin pitkän linjan työntekijää, jolla on useiden vuosien kokemus vapaa-ajan harrastetoiminnasta perheryhmäkodin nuorten kanssa.

Ensimmäiseksi kuvaan kehittämistyön toimintaympäristöä ja avaan tärkeimpiä käsitteitä. Tämän jälkeen käsittelen vapaa-ajan toimintaa yksintulleiden alaikäisten ja monikulttuurisuuden näkökulmasta. Kehittämistyössä käytettyjen menetelmien esittelyn jälkeen tutkin ja analysoin kehittämistyön tuloksia sekä esitän kehittämissuhteita. Lopuksi-luvussa on tilaajan palaute sekä päätelmiä kehittämistyön tuloksista ja hyödyistä perheryhmäkodille.

2 TURUN ENSI- JA TURVAKOTI RY:N PERHERYHMÄKOTI

Ilman huoltajaa Suomeen saapuneille oleskeluluvan saaneille alaikäisille tarkoitettu perheryhmäkoti tarjoaa asiakkailleen turvallisen kodinomaisen ympäristön ja tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Turun perheryhmäkoti on toiminut perheryhmäkotina pakolaisnuorille jo vuodesta 1992 lähtien. Turun perheryhmäkotiin voidaan sijoittaa seitsemän nuorta. (Turun ensi- ja turvakoti ry. 2017.) Turun perheryhmäkodin toiminnan tavoitteena on kotoutumiseen tähtäävä kokonaisvaltainen lapsen ja nuoren edun huomioon ottava yksilöllinen hoito ja kasvatusta. (Linnossuo & Tiuraniemi 2014, 17.) Käsittelen tässä luvussa Turun perheryhmäkodin asiakkaita ja henkilökuntaa, siellä toteutettua vapaa-ajan toimintaa sekä avaan kehittämistyön aiheen taustaa ja tarvetta.

2.1 Asiakkaat ja henkilökunta

Turun perheryhmäkodin asiakkaina ovat Suomeen yksintulleet alaikäiset 15–18-vuotiaat maahanmuuttajat. He ovat saaneet myönteisen kuntapaikan ja oleskelulupapäätöksen Turusta. Perheryhmäkotiin nuoret muuttavat Turun vastaanottokeskuksen ryhmäkodista, johon yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat ensisijaisesti vastaanotetaan ja majoitetaan. Turun vastaanottokeskuksen ryhmäkodista vastaa Suomen Punaisen Ristin. (Linnossuo & Tiuraniemi 2014, 16-17.)

Perheryhmäkodissa jokaisella nuorella on oma huone. Nuorta ohjataan hänen kasvaessaan kohti itsenäistä elämää, ja täytettyään 18 vuotta nuori muuttaa perheryhmäkodista omilleen. Arki perheryhmäkodissa pyörii koulunkäynnin ympärillä, ja nuorten ohjaamista toteutetaan ottamalla huomioon jokaisen yksilölliset tarpeet. (Turun ensi- ja turvakoti ry. 2013.)

Asukkaiden ahdistuksen merkittävä syy on huoli perheestä ja epävarmuus heidän elinolosuhteistaan. Itsenäiseen elämiseen valmentautuminen on tärkeä osa Turun perheryhmäkodin toimintaa, sillä perheenyhdistäminen toteutuu harvoin. (Turun ensi- ja turvakoti ry. 2017.) Perheryhmäkodissa työskentelee kuusi ohjaajaa ja työtä tehdään aamu- ja iltavuoroissa (Turun ensi- ja turvakoti ry. 2013).

Nuoria ohjataan arkipäivän toiminnoissa yhdessä tekemällä ja jokaisella nuorella on omaohjaaja. Omaohjaaja vastaa nuoren hoidosta ja kasvatustyöstä yhdessä perheryhmäkodin henkilökunnan kanssa. Lisäksi nuorelle laaditaan hoitosuunnitelma yhdessä nuoren, tämän omaohjaajan, sosiaalityöntekijän sekä edustajan kanssa. (Linnossuo & Tiuraniemi 2014, 17.)

Kasvatus- ja ohjaustyön lisäksi ohjaajien työtehtäviin kuuluvat ruoanlaitto arkipäivinä sekä Turun perheryhmäkodin yleisten tilojen siisteydestä huolehtiminen. Viikonloppuisin ja koulujen loma-aikoina ruoanlaitto on nuorten omalla vastuulla. Lisäksi oman huoneensa siivouksesta ja pyykkien pesemisestä nuoret huolehtivat itse. (Turun ensi- ja turvakoti ry 2013.)

2.2 Vapaa-ajan toiminta Turun perheryhmäkodissa

Varsinais-Suomen perheryhmäkoteissa nuorten vapaa-ajan toiminta koostuu jokaisen omista mielenkiinnon kohteista. Nuoria kannustetaan ohjattuihin harrastuksiin. Perheryhmäkoteissa tehdään myös retkiä, joiden suunnittelussa nuoret itse ovat mukana. (Linnossuo & Tiuraniemi 2014, 16-17.)

Työskennellessäni Turun perheryhmäkodissa minulle selvisi, että pojista osa kävi vapaa-ajallaan säännöllisesti kuntosalilla. Myös jalkapallon pelaamisesta pidettiin, mutta muuten vapaa-ajan harrastaminen oli melko suppeaa. Ruoanlaitosta pitivät sekä tytöt että pojat. Turun perheryhmäkodin nuoret olivat myös innokkaita valmistamaan oman kulttuurinsa ruokaa.

Linnossuon ja Tiuraniemen (2014, 16-17) mukaan perheryhmäkotien nuoret käyttävät runsaasti erilaisten yhdistysten ja kaupungin nuorisotoimen nuorille suunnattuja palveluja. Tein kuitenkin itse perheryhmäkodissa työskennellessäni päinvastaisen havainnon. Nuoret eivät käyttäneet aktiivisesti erilaisten yhdistysten ja kaupungin nuorisotoimen nuorille suunnattuja palveluja. Heidän vapaa-ajan viettönsä oli melko rajoittunutta ja yksinäistä, vaikka joillakin nuorista olikin säännöllisiä harrastuksia. Perheryhmäkodissa oli nuoria, jotka saattoivat viettää suuren osan illastaan yksin

huoneessaan. On toki myös mahdollista, että aikaisemmin tilanne on ollut toisenlainen kuin nykyään.

2.3 Tarve kehittämistyölle

Suoritin keväällä 2017 harjoitteluni Turun ensi- ja turvakoti ry:n perheryhmäkodissa. Lisäksi olin perheryhmäkodissa kevään ja kesän aikana töissä. Tänä ajanjaksona olin nuorten kanssa mukana retkillä ja järjestin heille vapaa-ajan toimintaa. Työskentelyni aikana tein paljon havaintoja vapaa-ajan toiminnan positiivisista vaikutuksista nuorten kotoutumiseen.

Keskustellessani aiheesta Turun perheryhmäkodin ohjaajan Tatu Iisakkilan kanssa selvisi, että vapaa-ajan toiminnan nykytilan kartoittamiselle ja kehittämiselle olisi tarvetta. Tatu toivoi kehittämistyön konkreettiseksi tuotokseksi jonkinlaista vapaa-ajan toimintakansiota ja pohdimme yhdessä, mitä kansio voisi sisältää. Tulimme siihen tulokseen, että kansioon olisi koottu erilaisia vapaa-ajan aktiviteetteja ja toimintamalleja, joita Turun perheryhmäkodin ohjaajat voisivat hyödyntää työssään.

Lisäksi opinnäytetyöni tarkoituksena on kartoittaa Turun perheryhmäkodissa nuorille järjestettyä vapaa-ajan toimintaa ja sen mahdollisia kehittämistarpeita. Tavoitteena on saada luotua raamit vapaa-ajan toiminnoille, jotta niitä voidaan toteuttaa ja hyödyntää paremmin perheryhmäkodin työkentällä. Vapaa-ajan toimintojen kartoittaminen antaa ohjaajille uusia työkaluja, joiden avulla Turun perheryhmäkodin nuorten vapaa-ajan viettoa ja kotoutumista voidaan edistää.

Turun sosiaali- ja terveyslautakunta päätti perheryhmäkotihoitoa laajentamisesta vuoden 2016 syksyllä. Joulukuussa avataan Turun ensi- ja turvakoti ry:n perustama uusi seitsemänpaikkainen perheryhmäkoti, jonne otetaan seitsemän uutta nuorta Turun vastaanottokeskuksesta. (Turun Sanomat 2017; Turun ensi- ja turvakoti ry. 2017.) Opinnäytetyöni valmistuu juuri samaan aikaan, kun uusi Turun perheryhmäkoti aloittaa toimintansa, ja uskon, että opinnäytetyöstäni on paljon hyötyä uuden perheryhmäkodin ohjaajille.

3 KÄSITTEET

Tässä luvussa avaan maahanmuuttotyön kannalta tärkeitä käsitteitä. Käytän näitä käsitteitä opinnäytetyössäni paljon, ja siksi on olennaista ymmärtää, mitä niillä opinnäytetyössäni tarkoitan. Käsitteitä ovat yksintullut alaikäinen turvapaikanhakija, perheryhmäkoti, kotouttaminen ja kototutuminen. Määrittelen myös, mitä vapaa-ajan toiminnoilla tarkoitetaan tässä kontekstissa.

3.1 Yksintullut alaikäinen turvapaikanhakija

Yksintulleeksi alaikäiseksi turvapaikanhakijaksi määritellään henkilö, joka on alle 18-vuotias ja saapuu maahan joko yksin tai sellaisen henkilön seurassa, joka ei ole hänen vanhempansa tai virallinen huoltajansa (Björklund 2014b, 21). Alaikäisen yksintulleen turvapaikanhakijan käsitettä ei virallisesti ole määritelty. Käytössä ei ole myöskään vakiintuneita termejä, joita käytetään puhuttaessa yksintulleista alaikäisistä turvapaikanhakijoista. Siksi käytetäänkin usein pidempiä ilmaisuja, kuten ilman huoltajaa tulleet lapset ja ilman huoltajaa tulleet turvapaikanhakija- ja pakolaislapset. (Mustonen 2011,7.) Alaikäisistä ilman huoltajaa maahan tulleista turvapaikanhakijoista sekä jo oleskeluluvan saaneista käytän jatkossa opinnäytetyössäni termiä yksintullut alaikäinen.

Suomeen saavuttaessa turvapaikkahakemus jätetään rajaviranomaisille tai poliisille. Tästä käynnistyy monivaiheinen turvapaikkamenettely, jonka ajaksi yksintulleet maahanmuuttajat sijoitetaan ennen perheryhmäkotia yleensä vastaanottokeskusten ryhmäkoteihin tai tukiasuntoihin. Jokaiselle alaikäiselle yksintulleelle turvapaikanhakijalle käräjäoikeus määrää edustajan. Edustaja valvoo alaikäisen etua ja edustaa häntä kaikissa virallisissa tapaamisissa. (Björklund 2014b, 21-23.)

Suurin osa turvapaikanhakijalapsista saapuu tällä hetkellä konfliktialueilta Somalias- ta, Afganistanista, Irakista ja Syyriasta. Maat, joista lapset tulevat, ovat poliittisesti epävakaita, ja niiden turvallisuustilanne on heikko. Lapset ovat kokeneet usein matkan aikana väkivaltaa tai erilaisia uhkia. Väärinkohtelu on voinut kohdistua heidän lisäksi perheenjäseniin tai muihin läheisiin. (Mustonen 2011,7-8.)

Käytännössä yksintulleet alaikäiset ovat joutuneet turvautumaan laittomiin keinoihin päästäkseen Eurooppaan. Maahan saavutaan usein salakuljettajien avulla, joille perhe tai sukulaiset ovat joutuneet maksamaan paljon rahaa (Björklund 2014a, 38).

Suomeen tulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden määrät ovat vaihdelleet eri vuosina (työ- ja elinkeinoministeriö 2017a). Suomeen saapui 3024 yksintullutta alaikäistä turvapaikanhakijaa vuonna 2015. (Maahanmuuttovirasto 2016.) Edeltävinä vuosina yksintulleiden määrä on ollut noin 200 (työ- ja elinkeinoministeriö 2017a). Runsaan vuoden aikana noin 80 yksintullutta alaikäistä turvapaikanhakijalasta on saanut kunta-aikaa Varsinais-Suomesta (Turun Sanomat 2017).

Vuonna 2016 yksintulleita alaikäisiä saapui eniten Afganistanista (kts. Taulukko 1). Maat, joista yksintulleita alaikäisiä on saapunut Suomeen enintään viisi, on merkitty taulukon muut maat osioon. Yksintulleita alaikäisiä saapui vuonna 2016 vähiten Egyptistä, Intiasta, Iranista, Kamerunista, Kosovosta ja Pakistanista.

Taulukko 1. Suomeen saapuneet yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat lähtömaittäin vuonna 2016 (Maahanmuuttovirasto 2017).

Maa	Lukumäärä
Afganistan	109
Syyria	97
Muut maat	80
Irak	65
Somalia	41
Libanon	9
Yhteensä	401

3.2 Perheryhmäkoti

Perheryhmäkoti on yksintulleiden alaikäisten koti, jonka päätehtävänä on hoito- ja kasvatustyö, kotoutumisen tukeminen sekä ohjaus jokaisen nuoren yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Nuoret asuvat perheryhmäkodissa yleensä 18-vuotiaaksi asti, minkä jälkeen he muuttavat omilleen (Björklund 2014a, 42). Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY) osoittaa kuntapaikan oleskeluluvan saaneille yksintulleille alaikäisille. Tämän jälkeen lapsen kotoutumisesta, hoivasta ja kasvatuksesta on vastuussa kunta. Perheryhmäkoti on kunnassa yleisin sijoituspaikka alaikäiselle. (Euroopan muuttoliikeverkosto 2009.)

Lapsen oikeuden toteutumiseksi tehdään tiivistä yhteistyötä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon, opetuksen sekä lastensuojeluviranomaisten kesken. Perheryhmäkotiverkosto on vähitellen muodostunut vaihtelevien turvapaikanhakijamäärien mukaan. Yksi suurista haasteista on paikkatarpeen vaihtelu, jossa turvapaikanhakijoiden määrän kasvu synnyttää nopean tarpeen uusille yksiköille. Samalla sijainnin ja vähenevän tarpeen vuoksi yksiköitä, jotka toimivat hyvin, voidaan joutua lakkauttamaan. Vuonna 2014 eri puolella Suomea toimi yhdeksän perheryhmäkotia, joissa asui 132 yksintullutta alaikäistä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 13–15).

Vaikka perheryhmäkodit eivät ole lastensuojeluyksiköitä, noudatetaan perheryhmäkodissa lasten oikeudesta turvalliseen kasvuympäristöön, monipuoliseen ja tasapainoiseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun koskevaa lastensuojelulakia. Lastensuojelulaki määrittelee myös perheryhmäkodin asiakkaiden ja henkilöstön määrän sekä henkilöstön kelpoisuusvaatimukset. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2017b.)

3.3 Kotoutuminen ja kotouttaminen

Kotoutumislain mukaan kotoutuminen tarkoittaa maahanmuuttajan ja yhteiskunnan välillä tapahtuvaa vuorovaikutteista kehitystä. Kotoutumisen tavoitteena on tarjota maahanmuuttajalle tarvittavia tietoja ja taitoja, joilla hän pärjää yhteiskunnassa ja työelämässä. Samalla tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielensä ja kulttuurinsa ylläpitämisessä. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 3 §.) Kunta laatii kotoutumissuunnitelman kotoutumislain mukaan aina ilman huoltajaa saapuneelle ja

oleskeluluvan saaneelle alaikäiselle maahanmuuttajalle (Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010, 15 §).

Kotoutuminen on monitasoinen ja pitkä prosessi, joka kestää yksilöllisesti useita vuosia. Kotoutuminen etenee vaiheittain, ja se on täynnä uusiin asioihin ja toimintatapoihin tutustumista sekä samalla tutuista ja vanhoista asioista luopumista. Kotoutumisprosessiin vaikuttavat iän, sukupuolen ja yksilöllisten ominaisuuksien lisäksi aiemmat elämänvaiheet ja lähtökohdat. Hyvinvoinnin kannalta on myös tärkeää löytää tasapaino sekä vanhan että uuden kulttuurin välillä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2017c, 9; Schubert 2013, 64-65.)

Yleensä useamman vuoden kestävässä alkuvaiheessa maahanmuuttajilla on suuri toive sopeutua uuteen asuinmaahan, jolloin kulttuuri, toimintatavat ja kieli kiinnostavat heitä eniten. Lisäksi maahanmuuton ensimmäisten vuosien aikana tapahtuneet ystävyysuhteiden solmimiset valtaväestön edustajien kanssa vaikuttavat kotoutumiseen edistymiseen positiivisesti. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2017c, 9; Schubert 2013, 64-65.) Yksilöllisen kotoutumisen erityispiirteet ja eri vaiheet huomioon ottava pitkän tähtäimen työprosessi puolestaan on kotouttamista (Työ- ja elinkeinoministeriö 2017c, 9).

Kotouttaminen on kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista erilaisilla toimenpiteillä ja palveluilla, joissa viranomaiset ja muut tahot ovat mukana. Jokaiselle maahanmuuttajalle tehdään henkilökohtainen kotoutumissuunnitelma. Kotoutumissuunnitelmassa heille määritellään toimenpiteet ja palvelut, jotka edistävät maahanmuuttajan suomenkielentaitoa ja sopeutumista uuteen kulttuuriin. Kotoutumista kutsutaan kahdensuuntaiseksi prosessiksi, sillä se edellyttää sitoutumista sekä maahanmuuttajalta että yhteiskunnalta. (Mäkisalo-Ropponen 2012, 22-23.)

Ympäristötekijöillä ja ihmisten suhtautumisella maahanmuuttajiin on paljon vaikutusta kotoutumisen onnistumisessa. Kotouttamispolitiikka Suomessa pyrkiikin saamaan maahanmuuttajat osallistumaan yhteiskunnan toimintaan unohtamatta kuitenkaan samalla tukea sekä säilyttämään maahanmuuttajien oman kielen ja kulttuurin. (Mäkisalo-Ropponen 2012, 22-23.)

3.4 Vapaa-aika ja harrastukset

Määritelmiä vapaa-ajasta on monia. Saarisen, Ruoppilan ja Korhokankaan mukaan vapaa-aika määritellään ajaksi, joka jää itse määrittelyyn tai yhteiskunnan säätämisen työajan ja perustarpeiden tyydyttämiseen kuluvan ajan yli. Voidaan ajatella, että koulunkäynti on myös ikään kuin työtä. (Saarinen ym. 1994, 181.)

Sinkkosen ja Kinnusen (2006, 90–91) mukaan vapaa-aika voidaan määritellä kolmesta eri näkökulmasta. Vuorokaudesta nukkumiseen, syömiseen ja työntekoon kuluvan ajan ulkopuolelle jäävä aika on vapaa-aikaa ensimmäisen määritelmän mukaan. Vapaa-aika voidaan määritellä henkilön mielentilan ja toiminnan luonteen avulla. Näin ollen vapaa-aika voidaan määritellä iloksi ja huviksi. Kolmannen tavan mukaan edellä mainitut määrittelyt yhdistetään. Jokainen valitsee itse halunsa ja mielityksensä mukaan, mitä tekee vapaa-ajallaan. Vapaa-ajassa on tärkeintä vapauden ja rauhan tunne. (Sinkkonen & Kinnunen 2006, 90-91.)

Harrastuksen voi puolestaan määritellä vapaa-ajan aktiivisuudeksi, joka perustuu yleensä vapauteen ja aktiivisuuteen. (Metsämuuronen 1995, 16–17.) Tiettyihin toimintoihin kiinnostusta osoittava suhteellisen pysyvä käyttäytymisen kokonaisuus voidaan määritellä harrastukseksi. Harrastus ei ole toimeentuloa eikä jokapäiväisiä velvollisuuksia. Metsämuuronen tuo esille myös Hirsjärven harrastusmääritelmän, jonka mukaan positiivissävyinen tottumus tai toimintavalmius tiettyä asiaa kohtaan on harrastusta (Metsämuuronen 1995, 20).

Joroisen (2009, 58) mukaan vapaa-ajan harrastusten yksiselitteinen määrittäminen on hankalaa. Opinnäytetyössäni vapaa-ajan toiminta on määritetty sosiaalisesti, liikunnalliseksi ja kulttuurilliseksi toiminnaksi, joka on luonteeltaan vapaaehtoista ja oma-aloitteista. Toiminnan tarkoituksena on edistää maahanmuuttajan hyvinvointia arjessa, lisätä yhteisöllisyyttä, sosiaalisia verkostoja sekä parantaa sopeutumista ja kotoutumista.

4 VAPAA-AJAN TOIMINTA JA YKSINTULLEET ALAIKÄISET MAAHANMUUTTAJAT

Tässä kappaleessa käsittelen kohtaamista ja vuorovaikutusta yksintulleiden alaikäisten kanssa. Käyn läpi, mitä hyötyjä ja vaikutuksia vapaa-ajan toiminnoilla on yksintulleiden alaikäisten nuorten kotouttamisen edistämisessä ja eheytyemisessä. Lisäksi tuon esille moniammatillisen yhteistyön etuja ja tärkeyttä vapaa-ajan toimintojen toteuttamisessa.

4.1 Kohtaaminen ja vuorovaikutus monikulttuurisessa kontekstissa

Yksintulleet alaikäiset ovat turvapaikanhakijoita, jotka elämäntilanteestaan ja tarpeistaan johtuen vaativat erityistä huolenpitoa. Björklund (2015b, 46) nostaa esille yksintulleiden alaikäisten erilaisen tilanteen ja aseman. Muihin samanikäisiin maahanmuuttajiin verrattuna yksintulleet lapset kohtaavat itsenäistymisen ja aikuistumisen haasteet uudessa maassa ilman vanhempien tai sukulaisten turvaa. Uudet sosiaaliset suhteet eivät ikinä korvaa omaa perhettä ja sen tuomaa turvaa ja tukea. Björklund (2015a, 1) myös korostaa, että yksintulleet alaikäiset ovat ennen kaikkea lapsia. Siksi heitä tulisi myös kohdella lapsina.

Kuitenkin perheryhmäkodissa ollessani havaitsin, että nuoret vaikuttivat usein oman ikäisiään vanhemmilta ja hyvin pärjääväsiltä. Uskonkin, että heidän aikaisemmat kokemuksensa ovat monella tapaa myös kasvattaneet heitä ihmisinä. Björklundin (2014, 61) mukaan yksintulleita alaikäisiä pidetään usein haavoittuvina, mutta aihe on kuitenkin täynnä vaihtelevia näkemyksiä. Myös useissa tutkimuksissa on kyseenalaistettu pysyvien ja jopa kielteisten identiteettien luominen nuorille ja lapsille, vaikka taustalla olisi hyvää tarkoittava ajatus. (Björklund 2014, 61.)

Jokainen yksintullut alaikäinen nuori tulisikin siksi kohdata omana yksilönään ilman mitään valmiita ennakkokäsityksiä. Puukarin ja Korhosen (2013, 36) mukaan erilaisuuden arvostaminen ja ymmärtäminen sekä monikulttuurinen tietoisuus ovat myös tärkeitä edellytyksiä yksintulleiden alaikäisten kohtaamisessa ja vuorovaikutuksessa. Tämä vaatii yksintulleiden alaikäisten parissa työskenteleviltä kuitenkin myös matkaa

omaan itseän ja omaan kulttuuriin sekä sieltä takaisin toisten luo. (Puukari & Korhonen 2013, 36.)

Emme voi sivuuttaa sitä seikkaa, että yksintulleiden alaikäisten lähtökohdat ovat erilaiset kuin samanikäisten nuorten. Erityisesti heidät asettaa erilaiseen asemaan puute läsnä olevasta omasta perheestä, johon he eivät voi tukeutua haasteiden ja vaikeuksien aikana. (Björklund 2014, 63.) Työskennellessäni perheryhmäkodissa huomasin, että yksintulleille alaikäisille henkistä rasitetta aiheuttavat jo aivan normaalit arjen asiat. Suurimmalle osalle maahanmuuttajista on täysin vierasta myös Suomen kulttuuri, joka sisältää outoja ja tuntemattomia toimintamalleja ja käytäntöjä. Lisäksi vuorovaikutustilanteet aiheuttavat stressiä niin kehollisessa kuin sanallisessa kommunikoinnissa. Kun arjessa ei voi käyttää omaa äidinkieltään, yksinkertaisetkin asiat voivat olla raskaita ja kuluttavia. Perheryhmäkodissa asuvien yksintulleiden alaikäisten suomen kielen taito on usein vielä puutteellista ja kommunikointi ohjaajien kanssa on välillä haastavaa.

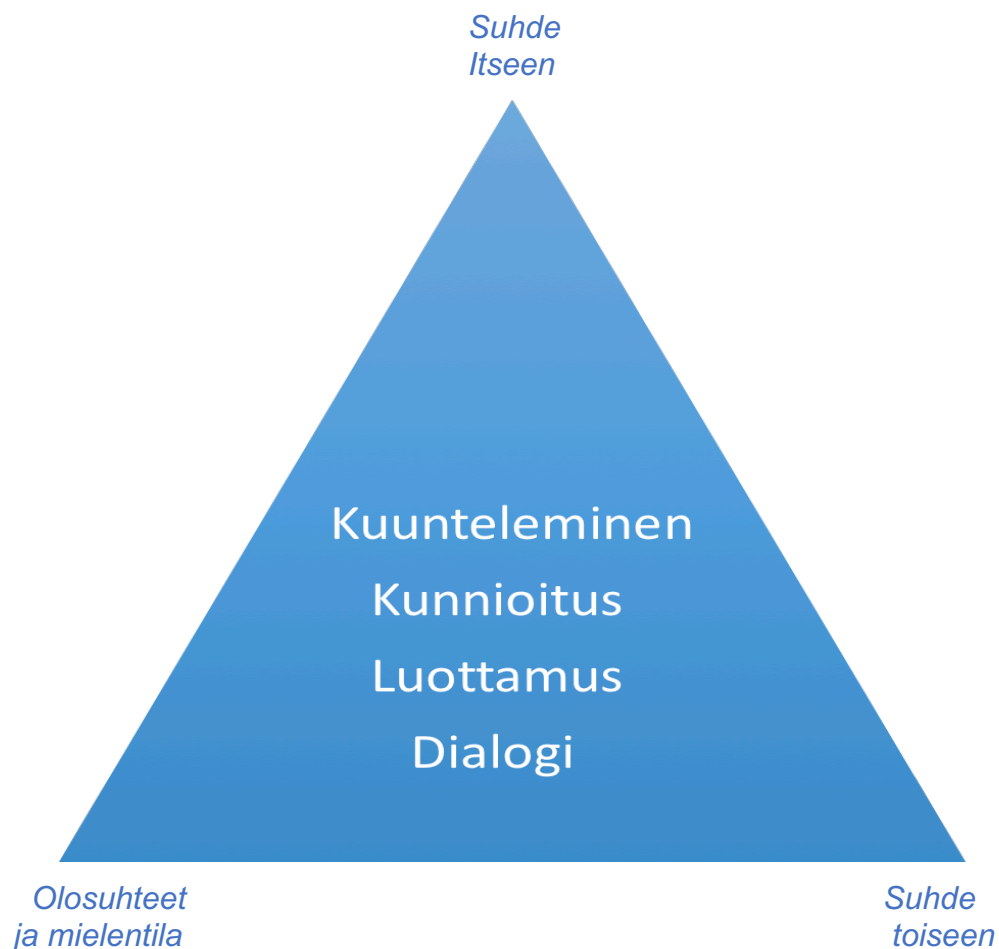
Kommunikointi ihmisten välillä tapahtuu tietenkin myös kehon kielellä, käsiä huitomalla sekä habituksella eli olemuksella. Voimme ilmentää hyvin selkeästi tunteita myös todella vähin elein katseilla. Kuitenkin myös kehollinen viestintä on oman kulttuurin sisällä kehittyntä, ja se on monesti toisessa kulttuurissa hyvin erilaista. Joskus kehon viestinnän erot vaikeuttavat kommunikointia eri kulttuurien edustajien välillä, ja esimerkiksi käsimerkkien merkitykset voivat eri kulttuureissa tarkoittaa täysin päinvastaisiakin asioita. (Schubert 2013, 64.)

Toisten kulttuurien edustajien kulttuuristen arvojen ja erojen ymmärtäminen auttaa tunnistamaan ja ehkäisemään konflikteja. Voimme ymmärtää ihmisten käyttäytymistä ainoastaan heidän omista lähtökohdistaan käsin. Jotta väärinymmärryksiltä vältyttäisiin tulisi tietyn kulttuurin edustajan ymmärtää kulttuurisesti määräytyneitä eroja ajattelutavoissa, viestinnässä ja perinteissä. (Lasonen, Teräs, Oksanen, Kärkkäinen & Hakala 2013, 63.)

Maaret Kallio (2017, 43-46) tiivistää kirjassaan ihmisten välisen kohtaamisen inhimillisen kohtaamisen kolmioon, jossa kohtaamisen perusrakenteet ilmentyvät. Ensimmäinen huomioon otettava asia toisen ihmisen onnistuneessa kohtaamisessa ei Kallion mukaan ole kohdattava eli suhde toiseen vaan oma mielentila ja suhde omaan

itseän. (Kallio 2017, 43-46). Voidaan siis todeta, että oma hyvinvointi ja mielentila ovat ensisijaisia tärkeitä yksintulleiden alaikäisten kanssa kohdatessa. Tämän lisäksi myös ulkoiset olosuhteet vaikuttavat kohtaamisen mahdollistumiseen (Kallio 2017, 47).

Asiakaslähtöisen kohtaamisen tulisi perustua ihmissuhdetyössä välittämiseen, tasa-vertaiseen kohtaamiseen sekä molemminpuoliseen ja vastavuoroiseen aikuisen ja nuoren väliseen henkilökohtaiseen tunnesuhteeseen (Mattila 2011, 15; Kyröseppä 1990, 101). Onnistuessaan kohtaaminen herättää luottamuksen ja luo yhteyden ihmisten välille (Mattila 2011, 15). Alla olevaan kuvioon (Kuvio 1.) on hahmoteltu onnistuneen kohtaamisen kannalta tärkeimpiä vaikuttavia tekijöitä.

Kuvio 1. Kohtaamisen kolmio ja onnistuneen kohtaamisen osatekijät. (mukaillen Kallio 2017, 47)

4.2 Vapaa-ajan merkitys yksintulleiden alaikäisten elämässä

Vapaa-aika koskee kaikkia nuoria. Se on syrjäytymisen ehkäisyn sekä psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin kannalta nuoruuden tärkein areena. Vertaisyhteisöissä opitaan sosiaalisia ja kulttuurisia arvoja, asenteita ja käytäntöjä, jotka määrittävät myös motivaatiota, orientaatiota ja suhdetta opintoihin ja työhön. (Huhta & Salasuo 2014, 199.) Nuorilla hyväksynnän tarve on myös suuri, ja he ovat juuri siksi usein helposti vietävissä. Saarisen & Juntusen (2005, 46) mukaan nuorilla on vaara ajautua laittomuuksiin, jos kavereita ja tekemistä ei osata etsiä, eikä kukaan ole ohjaamassa hyvien harrastusten ja kohtaamisten pariin.

Yksin maahan tulleilla alaikäisillä on takanaan paljon traumaattisia kokemuksia. Ikävät muistot ja pelot pyörivät päässä. Samanaikaisesti haasteet uudessa yhteiskunnassa ja sen kulttuurissa selviämisessä tuottavat heille uusia paineita. He tarvitsevat koulunkäynnin ja pakollisten hoidettavien asioiden ohelle myös vastapainoa. Kyläsen ja Tarssasen (2007, 118–119) mukaan elämysten kaltainen voimakas ja positiivinen tunnereaktio voi saada aikaan henkilökohtaisen muutoskokemuksen kokijan fyysisessä olotilassa, mielentilassa tai elämäntavassa. On tärkeää, että yksintulleilla alaikäisillä on vapaa-ajallaan järjestettyä toimintaa, joka vie ajatukset pois ikävistä asioista ja antaa rinnalle uusia positiivisia ja mielialaa nostattavia vaikutuksia. Näin tuodaan lisää sisältöä ja vaihtelua nuorten elämään ja edistetään heidän hyvinvointiaan.

Vapaa-ajalla on suuri merkitys yksintulleiden alaikäisten sosiaalisen verkoston luomiseen. Björklundin (2014, 85) mukaan nuorten sosiaalisen verkoston muodostavat eri maista tulleet kaverit sekä ohjaajat perheryhmäkodissa ja tuetussa asumisessa. Nuorten kontaktipinnat muodostuvat pääasiassa koulutuksen aikana, ja kun koulutus päättyy, katkeavat siinä yhteydessä luodut ystävyysiteet helposti. Nuoret eivät ole kuitenkaan sosiaalisesti eristyneitä. Yksintulleet alaikäiset ovat kykeneviä luomaan uusia sosiaalisia suhteita, ja harrastuksen parissa luodut kontaktit ovat usein vahvempia. (Björklund 2014, 85.)

Aktiiviset harrastukset ovat yksi tapa purkaa tunne-elämän kuormitusta. Vapaa-ajallaan aktiivinen ja harrastava ihminen on itsenäinen, tiedonhaluinen, innostunut,

jäsentely- ja organisoimiskykyinen, epävarmuutta sietävä, itsetuntoinen ja sosiaalisissa suhteissa selviytyvä ihminen. (Kinnunen 2001, 175–176.)

Kotoutujan osallisuuden ja osallistumisen mahdollisuudet toiminnoissa ja paikallisissa verkostoissa vaikuttavat syvästi kotouttamis- ja kotoutumisprosessin onnistumiseen. Yksintulleiden alaikäisten hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että heillä on mahdollisuus oppia uuden maan kulttuurin normeja sekä solmia uusia suhteita pysyvässä asuinympäristössään. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2017c, 9-11.)

Tomi Kiilakosken (2014, 41) mukaan osallisuuden sosiaalisessa ulottuvuudessa on kyse kuulumisesta, arvostuksesta, jäsenyydestä, toimivista suhteista, hyväksytystä ja turvallisesta paikasta osana itseä isompaa yhteisöä. Näitä osallisuuden elementtejä tukevat myös vapaa-ajan harrastukset. Vapaa-ajan toiminnoissa ja harrastuksissa osallistujat pääsevät oppimaan uusia asioita, kehittämään kielitaitoaan ja tutustumaan Suomen kulttuuriin, sekä luomaan uusia verkostoja. Näistä taidoista on hyötyä myös työelämässä. Kotoutumista edistävä toiminta lisää yhteenkuuluvuutta ja ehkäisee näin syrjäytymistä sekä ulkopuolisuuden tunnetta.

Tutkimuksessa "Unaccompanied refugee minors in Finland" Björklund (2015b, 7) on todennut, että monet yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat hakevat oman perheen puuttuessa kuulumisen tunnetta vapaa-ajalla erilaisista sosiaalisista yhteisöistä ja paikoista. Koska heidän on toisinaan vaikea ystävystyä suomalaisten kanssa, monet turvautuvat muiden samassa tilanteessa olevien apuun riippumatta heidän kielestään tai kulttuuristaan. Näin muista yksintulleista alaikäisistä tulee tärkeä vertaistuki nuorelle ja ystävyys-suhteita solmitaan usein samaa sukupuolta ja samaa ikää olevin nuoriin muiden nuorten tavoin. (Björklund 2015b, 44.)

Normaalisti vanhemmat ovat vastuussa lastensa vapaa-ajan vietosta ja sen laadusta, kun taas yksintulleiden nuorten vapaa-ajan mahdollisuudet ovat hyvin paljon yhteiskunnan varassa. Huhta & Salasuo (2014, 199) huomauttavat, ettei nuorten vapaa-aika ole tasa-arvoista. Heidän mukaansa Suomessa elää kuitenkin edelleen hyvinvointivaltion ja kansalaistoiminnan kulta-ajoilta asti oleva harhakäsitys siitä, että vapaa-aika tarjoaisi yhdenvertaiset mahdollisuudet kaikille.

On hyvin tärkeää, että yksintulleiden alaikäisten vapaa-ajan laadusta ja aktiivisuudesta pidetään huolta. Vapaa-ajan avulla luodaan hyvinvointia ja vastapainoa yksintulleiden ahdistuksen ja yksinäisyyden tuntemusten rinnalle. Vapaa-ajalla nuoret voivat kokea uusia positiivisia ja voimauttavia elämyksiä. Vapaa-ajan mahdollisuudet ovat monipuoliset, ja mielestäni nuorille tulisi antaa mahdollisuuksia kokeilla erilaisia urheilulajeja, taidetta sekä kaupungin tarjoamia nuoriso ja kulttuuripalveluja.

Perheryhmäkodin ohjaajien lisäksi myös erilaisten harrastusten ohjaajilla voi olla suuri vaikutus nuorten elämässä. Kiven (1997, 68) mukaan ohjaaja antaa lapselle oppimiselämyksen sekä täsmentää ja järjestää ympäristön ärsykkeet oikeaan järjestykseen. Yksin tai kavereiden kanssa valvomattomasti vietetty aika saattaa aiheuttaa sopeutumisongelmia, kun taas vanhempien tai muiden aikuisten kanssa vietetty vapaa-aika edistää lasten sopeutumista (McHale & Crouter & Tucker 2001, 1775).

Kokemus uudesta kotimaasta tuttuna ja turvallisena on maahanmuuttajien suurimpia tavoitteita. Turvallisuuden tunne rentouttaa ihmistä, mikä puolestaan vähentää kuormittavaa ja negatiivista stressiä. Tuttuuden ja turvallisuuden tunne voi kehittyä uudestaan ajan myötä. Asettumisen onnistumisen kannalta on tärkeää olla aktiivinen, oppia toimimaan ja asioimaan uudessa asuinmaassaan. (Schubert 2013, 64.)

Harrastukset ovat maahanmuuttajille tapa saada merkitystä elämään muutenkin kuin työn ja koulun kautta. Harrastusten avulla maahanmuuttajilla on usein parempi mahdollisuus tutustua ja luoda ystävyysuhteita suomalaisiin. Jalkapalloseurat, jotka eivät koostu pelkästään maahanmuuttajista, ovat juuri tämän tapaisia mekanismeja, joilla nuori integroidaan ympäröivään yhteiskuntaan. (Björklund 2014, 73.)

Björklundin (2014, 73-74) mukaan suurin riski piilee yksintulleilla alaikäisillä nivelvaiheissa, kuten itsenäisen elämän alkuun pääsemisessä ja muuttamisessa. Tästä syystä on hyvin tärkeää, että nuoret ovat aktiivisia vapaa-ajalla, jotta he voisivat saada vapaa-aikana luoduista sosiaalisista tukiverkostoista tukea haastaviin elämäntilanteisiin.

4.3 Moniammatillinen yhteistyö

Kotouttava työ edellyttää eri toimijoiden, myös kolmannen sektorin, kanssa tehtävää moniammatillista ja monialaista yhteistyötä. Yksi kotouttavan työn onnistumisen edellytys on yhteistyö ja sen kehittäminen paikallisissa verkostoissa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2017c, 9.) Myös vapaa-ajan toiminnoissa moniammatillinen yhteistyö on tärkeää, sillä monissa harrastuksissa ollaan eri ammattien edustajien kanssa tekemisissä. Yhteistyö eri ammattikuntien välillä täytyy olla toimivaa, jotta se mahdollistaa toiminnan onnistumisen.

Kluukeri-Jokinen (2012, 79) kirjoittaa puheenvuorossaan positiivisesta tahtotilasta sekä yhdessä tekemisen, jakamisen ja oppimisen ideaalista tilasta, jossa ollaan valmiita jakamaan omaa osaamistaan. Myös lastensuojelulain 3 luvun 12 § velvoittaa yhteistyön järjestämistä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä.

Turun perheryhmäkoti toimii tiiviissä yhteistyössä muun muassa Turun kaupungin Ulkomaalaistoimiston, Varsinais-Suomen ELY-keskuksen, kouluviranomaisten, opettajien sekä nuorten edustajien kanssa. Turun perheryhmäkoti on mukana kotoutumisen tukemiseen ja lastensuojeluun liittyvissä työryhmissä ja hankkeissa Turussa ja lähialueilla. (Turun ensi- ja turvakoti ry 2017.)

Parkkisen & Puukarin (2007, 23) mukaan varsinkin monikulttuurisen ohjauksen kysymyksiä tarkasteltaessa on tarpeellista ja usein välttämätöntä jäsentää kulttuurisia lähtökohtia sekä perusoletuksia, joiden varaan yhteisöt ja yksilöt ovat rakentaneet tulkintaansa maailmasta. Erilaisuuden huomioimisessa ja sen pohjalta valittavien ohjauksellisten toimintatapojen soveltamisessa tarvitaan välineitä, joilla voidaan jäsentää ja tunnistaa erilaisia maailmankatsomuksellisia näkemyksiä. (Parkkinen & Puukari 2007, 23.)

Moniammatillisuuden edut näkyvät erityisesti vaikeissa asiakastilanteissa, sillä tiimin jäsenet saavat toisiltaan tukea ja tietoa (Kuure & Lidman 2014, 11). Koskelan (2013) mukaan moniammatillisessa yhteistyössä jäsenten on mahdollista oppia toinen toisil-

taan, jos he ylittävät asenteelliset rajansa ja ovat jossain määrin valmiita luopumaan oman osaamisensa ja ammattitaitonsa rajojen vartioinnista.

Moniammatillisella työkentällä toimiminen vaatii onnistuakseen työntekijöiltä kunnioitusta ja arvostusta sekä toisiaan että asiakkaitaan kohtaan. Kluukeri-Jokinen painottaa, että yhteistyössä työskennellessä rinnalla täytyy kulkea toisten ammattitaidon, ymmärryksen sekä oivalluskyvyn arvostaminen ja kunnioittaminen. Avoimena dialogina etenevä työskentely mahdollistaa uusien oivallusten etenemisteiden löytymisen aina uudelleen. (Kluukeri-Jokinen 2012, 78-79.)

Moniammatillisen yhteistyön avulla voidaan järjestää yhteisiä retkiä samantapaisten järjestöjen ja ammattikuntien kanssa. Joka vuosi perheryhmäkodista lähtee nuoria mukaan Ehjä ry:n järjestämälle retkelle Helsinkiin Maailma kylässä -festivaaleihin. (Oldendorff 2017.) Mielestäni yhteistyötä voitaisiin tehdä enemmän maahanmuuttokeskuksien, erilaisten yhdistyksien, tahojen, seurojen ja Turun kaupungin nuorisotoimen kanssa. Kototutumisen kannalta on myös tärkeää tehdä yhteistyötä järjestöjen ja harrastustoimien kanssa, joissa on mukana kantasuomalaisia (Iisakkila 2017). Mielestäni tämänkaltaisen yhteistyön avulla maahanmuuttajat voivat tutustua luontevasti suomalaisiin ja laajentaa omia sosiaalisia verkostojaan.

5 MENETELMÄT

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus. Laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa asiaa pyritään tutkimaan ja ymmärtämään mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Jo olemassa olevien väittämien sijaan pyrkimyksenä on löytää ja paljastaa tosiasioita. Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen ja kiinnostus ihmisten aitoihin kokemuksiin. Tyypillistä laadullisessa tutkimuksessa on tutkijan ja tutkittavien välinen suora kontakti sekä vuorovaikutussuhde. Havainnointi, haastattelu ja kysely ovat yleisimpiä menetelmiä, joita kvalitatiivisen tutkimuksen aineistonhankinnassa usein käytetään. (Hirsijärvi & Remes & Sajavaara 2009, 161–164; Ojasalo & Moilanen & Ritalahti 2015, 52–53.)

Valitsin opinnäytetyössäni menetelmiksi havainnoinnin, benchmarkingin ja haastattelun. Havainnointi oli aiheeseeni sopiva menetelmä, joka toimi luonnollisena tutkimusmenetelmänä perheryhmäkodissa harjoittelun ja työskentelyn ohella. Tämän menetelmän avulla toteutui laadulliselle tutkimukselle olennainen tutkittavien suora kontakti sekä vuorovaikutussuhde. Havainnoinnin lisäksi valitsemani benchmarking ja haastattelu ovat menetelmiä, jotka tukevat hyvin toisiaan. Benchmarkingin avulla kerätään kehittämistyölle arvokasta tietoa muiden samankaltaisten toimijoiden hyväksi havaituista toimintatavoista. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 163.) Haastattelulla puolestaan voidaan kerätä uusia näkökulmia avaavaa aineistoa (mt. 106).

Havainnoinnilla sain selvitettyä vapaa-ajan toiminnan merkitystä nuorille ja sen toiminnan vaikutuksia kotoutumisen edistämisessä. Benchmarkingin ja asiantuntija-haastattelun avulla sain puolestaan kartoitettua vapaa-ajan toimintaa, sekä siihen liittyviä hyväksi havaittuja käytäntöjä ja toimintatapoja. Kaikissa tutkimusmenetelmissä esille nousi myös vahvasti ohjaajan toiminnan rooli ja vaikutus nuorten vapaa-aikaan sekä vapaa-ajan ohjaajalta vaadittavat ominaisuudet.

5.1 Havainnointi

Havainnointi on hyödyllinen ja tärkeä tutkimuksellinen kehittämistyön menetelmä, jonka avulla saadaan tietoa ihmisten käyttäytymisestä ja siitä, mitä tapahtuu luonnollisessa toimintaympäristössä. Havainnointi sopii hyvin menetelmäksi kehittämistehtä-

viin, joiden kohteena on yksilön toiminta ja vuorovaikutus toisten kanssa. Lisäksi havainnointi sopii menetelmäksi myös silloin, kun tutkittavilla on kielellisiä vaikeuksia tai halutaan tietoa, jota on vaikeaa saada tutkittavilta haastattelun avulla. (Ojasalo & Moilanen & Ritalahti 2015, 114.)

Päädyin näistä syistä havainnointiin, sillä haastattelulla Turun perheryhmäkodin nuorista sekä vapaa-ajan toiminnasta olisi ollut todella vaikeaa saada hyvää ja kattavaa tietoa. Nuorten kanssa täytyi viettää paljon aikaa saadakseen selville, mitä mieltä he olivat erilaisista asioista ja miksi he toimivat tietyllä tavalla. Myös tähän havainnointi oli tutkimusmenetelmänä sopivin. Lisäksi perheryhmäkodissa oli nuoria, joiden suomen kielen taito oli rajallista, mikä toi kommunikointiin omat haasteensa.

Havainnoimalla sain kerättyä Turun perheryhmäkodin nuorista paljon laadukkaampaa ja luotettavampaa tietoa. Haastattelun tai kyselyn avulla tutkimusmenetelmäni ei olisi ollut yhtä reliaabeli eli luotettava. Kananen (2008, 70) huomauttaa, että jollei havainnoitsija pääse sisälle tutkittavaan yhteisöön vaan jää siitä ulkopuoliseksi, voi havainnoinnin tutkimustulosten reliabiliteetti kärsiä. Koska olin sisällä tutkittavassa yhteisössä ja nuorille tuttu henkilö, ei havainnoinnin ja tutkimustulosten reliabiliteetti kärsinyt.

Toteutin havainnoinnin strukturoimattomana havainnointina. Strukturoimaton havainnointi määritellään joustavaksi toiminnaksi, jossa ei käytetä tarkkoja luokitteluja tai havainnointilistoja. Kuitenkin havainnoinnin tavoitteet on määriteltävä etukäteen ja tulokset on kirjoitettava ylös esimerkiksi kirjoittamalla havainnointipäiväkirjaa tai täyttämällä havainnointilomakkeita. (Ojasalo & Moilanen & Ritalahti 2015, 115; Kananen 2012, 96-97.) Strukturoimattomalla havainnoinnilla saadaan kerättyä paljon ja monipuolisesti tietoa asiasta. (Ojasalo ym. 2015, 117.)

Pyrin havainnoinnilla kartoittamaan, miten vapaa-aika näyttäytyy Turun perheryhmäkodin nuorten arjessa. Kiinnitin havainnoinnissani huomiota Turun perheryhmäkodin poikien ja tyttöjen käyttäytymiseen ja toimintaan vapaa-ajalla. Järjestin myös Turun perheryhmäkodin nuorille vapaa-ajan toimintaa ja näissä toiminnoissa kiinnitin huomiota siihen, mitä vaikutuksia toiminnoilla oli nuoriin ja heidän yhteishenkeensä. Kiinnitin myös huomiota siihen, miten nuoret saatiin innostumaan ja lähtemään mukaan eri toimintoihin. Lisäksi tein erilaisia kokeiluja ja havainnoin, miten vapaa-ajalla voi-

daan tarjota nuorille hyvinvointia ja kotoutumista edistäviä positiivisia kokemuksia. Havainnoin Turun perheryhmäkodin nuoria sekä yksilöinä että osana ryhmää ja koko ryhmän dynamiikkaa.

Havainnointitilanteita oli monia erilaisia. Käytin havainnointia ollessani Turun perheryhmäkodin nuorten kanssa normaaleissa arjen tilanteissa, toiminnallisissa tilanteissa, keskustelutilanteissa sekä retkissä, joissa oli mukana yleensä 3–5 nuorta. Joskus havainnointitilanteessa oli vain yksi nuori, kun taas välillä tilanteessa olivat mukana kaikki Turun perheryhmäkodin tytöt ja pojat. En kertonut nuorille havainnoivani heitä, koska se olisi muuttanut nuorten käyttäytymistä heidän tietäessään olevansa havainnoinnin kohteena (Anttila 2014).

Toimin tilanteissa aktiivisena osallistuvana havainnoijana. Aktiivinen osallistuva havainnointi on menetelmä, jossa tutkija vaikuttaa aktiivisesti läsnäolollaan ilmiöön, jota hän tutkii. Tutkittavan kohteen toimintaan tutkija voi osallistua esimerkiksi asiakkaan tai työntekijän roolissa. (Anttila 2014; Ojasalo & Moilanen & Ritalahti 2015, 116.) Tutkijana toimin havainnointitilanteissa sekä osallistujan että toisten tarkkailijan roolissa. Anttilan (2014) mukaan osallistuvassa havainnoinnissa tapahtumaa on tärkeää seurata niin kauan, että kaikki rutiinit ja lainalaisuudet alkavat hahmottua.

Havainnoin myös Turun perheryhmäkodin työntekijöiden toimintaa. Näissä havainnoinneissa kiinnitin huomiotani siihen, miten Turun perheryhmäkodin ohjaajat kohtaavat nuoria ja minkälainen vaikutus heidän toiminnallaan on nuoriin. Lisäksi kävimme ohjaajien kanssa useita tärkeitä keskusteluja, jotka liittyvät perheryhmäkoteihin ja yksintulleisiin alaikäisiin. Ohjaajien toiminnasta ja heidän kanssaan käydyistä keskusteluista sain hyvin arvokasta ja luotettavaa tietoa opinnäytetyöhöni. En määrittelyt havainnointia tiettyyn ajankohtaan vaan kirjoitin havaintojani muistiin säännöllisesti koko Turun perheryhmäkodin harjoittelun ja työskentelyn aikana. Koska havainnointitilanteita saattoi olla useita jo yhden työpäivän aikana, päädyin pitämään havainnoinneistani havainnointipäiväkirjaa. Tämän ansiosta sain havainnoinnista opinnäytetyöhöni kattavan määrän kehittämistehtäväni kannalta hyödyllistä tutkimusmateriaalia.

5.2 Benchmarking

Benchmarking on menetelmä, jossa verrataan omaa kehittämisen kohdetta toiseen hyvin menestyneeseen kohteeseen. Menetelmän avulla pyritään löytämään uusia kehitysideoita oman toiminnan heikkouksiin. (Ojasalo & Moilanen & Ritalahti 2015, 43.) Benchmarkingin avulla pyritään ottamaan käyttöön muualla hyväksi havaittuja tapoja toimia ja tutkitaan menestyneen organisaation menestyksen syitä (mt. 2015, 186).

Benchmarkingin kohteiksi valikoituivat Varsinais-Suomen, pääkaupunkiseudun sekä Keski-Pohjanmaan Ehjä ry:n yksiköt. Valitsin kohteiksi Ehjä ry:n yksiköt, koska kyseisellä organisaatiolla on pitkältä ajalta paljon kokemusta erilaisten vapaa-ajan toimintojen järjestämisestä maahanmuuttajille. Ojasalon ym. (2015, 44) mukaan hyviä benchmarkingin käytäntöjä ovat esimerkiksi tiedonhaku ja vierailut. Vierailua varten valmiina pitäisi olla havainnointi- tai kysymyslista ja tavoitteiden tulisi olla tarkoin selvillä, jotta vierailusta saataisiin paras mahdollinen hyöty irti. (mt. 44).

Ensimmäiseksi haastattelin Varsinais-Suomen Ehjä ry:n maahanmuuttajataustaisten nuorten avoimen tukitoiminnan ohjaajaa Tuure Oldendorffia hänen toimipisteessään. Tämän jälkeen litteroin nauhoittamani haastattelun. Litterointi vei paljon aikaa, koska haastattelu oli melkein puolitoista tuntia pitkä. Oldendorffin haastattelusta sain kuitenkin monipuolisia vastauksia, sekä kattavaa ja relevanttia aineistoa opinnäytetyöhöni. Tuomen & Sarajärven (2013, 73) mukaan kyselytutkimuksen sijaan haastattelulla saadaan tuloksiin luotettavuutta ja laajuutta. Haastattelun joustavuus antaa mahdollisuuden keskustelulle, jossa lisäkysymykset, vastausten tarkentaminen, kysymysten toistaminen ja selventäminen ovat mahdollisia (mt, 73).

Pitkistä välimatkoista ja kustannussyistä johtuen haastattelin pääkaupunkiseudun ja Keski-Pohjanmaan Ehjä ry:n yksikköjä sähköpostitse. Tämän lisäksi sovimme, että soitan haastateltaville, jos vastausten täydentämiselle sekä lisäkysymyksille on tarvetta. Tämän menetelmän hyvä puoli oli se, että haastateltavat saivat miettiä kysymyksiä rauhassa, täydentää niitä ja vastata niihin ajan kanssa.

Benchmarkingin avulla halusin saada selville, mitä kaikkea maahanmuuttajien kanssa voidaan vapaa-ajalla tehdä. Halusin myös saada selville, miten vapaa-ajan toimintaa toteutetaan muualla maahanmuuttajien kanssa ja miten sitä voidaan Turun perheyhmäkodissa kehittää. Lisäksi selvitin, mitkä ovat hyväksi havaittuja käytäntöjä ja toimintatapoja vapaa-ajan toiminnan järjestämisessä. Kaikki haastattelut sujuivat suunnitelmieni mukaan, ja sain kattavista sekä monipuolisista vastauksista kehittämistyöni kannalta hyödyllistä informaatiota. Haastattelurunko, jota käytin benchmarkingissa, on liitteenä (Liite 1).

5.3 Asiantuntijahaastattelu

Aineistonkeruumenetelmänä haastattelu on hyvä valinta, kun yksilöä halutaan korostaa tutkimustilanteen subjektina, jolla on mahdollisuus tuoda esille itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti. Haastattelun avulla asioita voidaan selventää ja syventää. Haastattelulla voidaan myös kerätä uusia näkökulmia avaavaa aineistoa, ja monesti haastattelu kannattaa yhdistää kehittämistyössä toisiin menetelmiin, koska useimmiten menetelmät tukevat hyvin toisiaan. (Ojasalo & Moilanen & Ritalahti 2015, 106.)

Toteutin haastattelun teemahaastatteluna, jossa edetään tiettyjen teemojen varassa. Teemahaastattelu sopi viimeiseksi tutkimusmenetelmäksi hyvin, sillä se tuki ja syvensi aikaisempia havaintojani. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelu, jossa kysymykset on laadittu ennakkoon mutta jossa haastattelija voi soveltaa kysymyksiä haastattelun kulun mukaisesti (Ojasalo & Moilanen & Ritalahti 2015, 108). Hirsijärven & Hurmeen (2009, 48) mukaan puolistrukturoidusta haastattelusta puuttuvat strukturoitujen lomakehaastattelujen kysymysten järjestys ja tarkat kysymysmuodot.

Eskola ja Vastamäki (2010, 26) määrittelevät teemahaastattelun keskusteluksi, jossa haastattelija pyrkii saamaan haastateltavaltaan selville tutkimuksen aihepiiriin liittyvät asiat. Teema-alueet eli aihepiirit on määritelty teemahaastattelussa etukäteen, ja on tärkeää, että kaikki teema-alueet tulee käsiteltyä haastattelun aikana. (Eskola ja Vastamäki 2010, 28; Hirsijärvi & Hurme 2009, 48.)

Haastatteluni kohteeksi valikoitui Turun perheryhmäkodin ohjaaja, jolla oli pitkän ajan kokemus perheryhmäkodin nuorista ja perheryhmäkodissa vapaa-ajalla järjestettävästä toiminnasta. Tämä työntekijä oli myös suosittu Turun perheryhmäkodin nuorten keskuudessa, ja hän sai nuoret innokkaasti lähtemään mukaan erilaisiin vapaa-ajan toimintoihin. Halusin haastattelullani selvittää, minkälaista toimintaa Turun perheryhmäkodissa on järjestetty nuorille viimeisen kymmenen vuoden aikana ja minkälaisia vaikutuksia vapaa-ajan toiminnalla on ollut Turun perheryhmäkodin nuoriin. Lisäksi selvitin, miten toimintaa Turun perheryhmäkodissa on järjestetty ja toteutettu, sekä mitkä ovat olleet suurimpia haasteita vapaa-ajan toiminnan järjestämisessä.

Koska sain asiantuntijahaastattelusta tarpeeksi laadukasta ja kattavaa tietoa vapaa-ajan toimintojen toteuttamisesta Turun perheryhmäkodissa, en kokenut tarvetta muiden perheryhmäkodin työntekijöiden haastattelemiseen. Turun Perheryhmäkodin työntekijät olivat asiasta samaa mieltä. Valitsin teemahaastattelun, koska tiesin, että haastattelu onnistuu kyseisen työntekijän kohdalla parhaiten haastattelun luonteen ollessa avoin ja rento. Haastattelu pidettiin Turun perheryhmäkodissa ja se kesti noin puoli tuntia. Haastattelurunko on liitteenä (Liite 2).

5.4 Analysointimenetelmä

Käytin aineistoni analysointimenetelmänä teemoittelua, jossa tutkimusaineistosta pyritään löytämään ja erottamaan kehittämistyön kannalta olennaiset aihepiirit eli teemat. (Eskola & Suoranta 2000, 174; Jyväskylän yliopisto 2017).

Kaikkea kerättyä materiaalia ei ole tarpeen analysoida. Siksi on tärkeää myös osata erottaa kerätystä materiaalista pois informaatio, joka ei ole tutkimustyön kannalta oleellista. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 1997, 225.) Käsittelin tutkimusaineistostani saadut tekstit ja tutkin, mitä teemoja teksteistä nousee esille.

Aineiston luokittelu oli tärkeää, sillä materiaalia kertyi eri tutkimusmenetelmistä todella paljon. Kokosin kaikki haastatteluista ja havainnointipäiväkirjasta saadut materiaalit yhteen. Tämän jälkeen etsin materiaaleista yhtäläisyyksiä ja samoja aiheita. Lopuksi luokittelin benchmarkingista, asiantuntijahaastattelusta sekä havainnoinnista saadut

tulokset tiettyihin teemoihin. Teemoja olivat maahanmuuttajille järjestettävät vapaa-ajan toiminnot, toimintojen tuomat hyödyt nuorille, haasteet ja toimintojen kehittäminen, sekä ohjaajan ominaisuudet. Koin teemoittelun hyväksi analysointimenetelmäksi, sillä se sekä helpotti että selkeytti hyvin tulosten lukemista ja analysointia.

6 TULOKSET JA ANALYYSI

Tässä luvussa analysoin menetelmiäni kautta saatuja tuloksia. Aineistosta tärkeimmät esiin nousseet aiheet olivat vapaa-ajan toimintojen, yhdessäolon ja yhteisöllisyyden tarve sekä tutustuminen suomalaisiin ja paikallisiin harrastusten avulla. Aineistosta esille nousi myös ohjaajan rooli sekä ohjaajan ominaisuuksien tärkeys vapaa-ajan toiminnoissa. Asiantuntijahaastattelulla tarkoitan tässä luvussa Turun ensi- ja turvakoti ry:n perheryhmäkodin ohjaajan haastattelua. Viitatessani Varsinais-Suomen, pääkaupunkiseudun sekä Keski- Pohjanmaan Ehjä ry:n yksiköihin käytän termiä benchmarkingissa haastatellut työntekijät.

6.1 Nuoret tarvitsevat aktiivista vapaa-aikaa ja yhteisöllisyyttä

Turun perheryhmäkodissa kevään ja kesän aikana tehtyjen havainnointieni perusteella yksintulleet alaikäiset kokevat yksinäisyyttä ja rajallisuutta elämässään. Suomessa maahanmuuttajanuoret ovat huomattavasti yksinäisempiä, koska heiltä puuttuu kokonaan oma perhe. He tarvitsevat ympärilleen aktiivista elämää, joka vähentää yksinäisyyden tunnetta.

Havaitsin, että aktiivinen ja sosiaalinen toiminta vie nuorten ajatukset pois entisen elämän ikävistä asioista ja muistoista, jotka vaikuttavat heidän psyykensä kehitykseen ja mielialaan vielä vahvasti. Myös Huhta & Salasuo (2014, 199) pitävät vapaa-aikaa tärkeänä hyvinvoinnin vaikuttajana. He painottavat, että vapaa-aika on syrjäytymisen ehkäisyn sekä psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin kannalta nuoruuden tärkein areena. (Huhta & Salasuo 2014, 199.)

Sekä asiantuntijahaastattelusta että kaikista benchmarkingissa tehdyistä työntekijä haastatteluista ja omista havainnoistani esille nousi vahvasti aktiivisen vapaa-ajan ja yhteisöllisyyden tarve. Oman perheen puuttumisen lisäksi nuoret tulevat yhteisökeskeisistä kulttuureista, kuten esimerkiksi Afganistanista, ja Suomessa vallitseva yksilökeskeinen kulttuuri on heille haastavaa. Havaitsin, että vapaa-ajan toiminnot ja harrastukset voivat toimia yksintulleille alaikäisille yhtenä varteenotettavana yhteisöllisen toiminnan vastineena, jonka kautta nuoret voivat irrallisuuden tunteen sijaan kokea kuuluvansa johonkin.

Tein monia positiivisia havaintoja ollessani mukana Turun perheryhmäkodin nuorten kanssa toiminnoissa ja retkillä. Havaittiin, että toiminnot ja retket rentouttavat yksintulleita alaikäisiä ja nostattavat heidän mielialaansa. Näin ne myös edistävät selvästi nuorten hyvinvointia ja auttavat heitä pärjäämään uudessa yhteiskunnassa. Turun perheryhmäkodin nuoret puhuivat innoissaan vielä monen viikon jälkeen yhteisistä retkistä Linnanmäellä ja Maailma Kylässä -festivaaleilla. Havaittiin myös, että reissujen aikana sain luotua läheisemmät suhteet Turun perheryhmäkodin nuoriin. Paajanen (2001, 42) painottaa, että harrastamisella on monia myönteisiä vaikutuksia nuorten elämään. Harrastukset tarjoavat virikkeitä ja sisältöä elämään sekä tukevat terveyttä ja hyviä elintapoja. (Paajanen 2001, 42). Vapaa-ajan toiminnalla tuodaan lisää mielihyvää ja positiivisia kokemuksia maahanmuuttajanuorten elämään, mikä vähentää yksinäisyyden tunteen lisäksi myös turvattomuuden tunnetta.

Kysyin asiantuntijahaastateltavalta sekä kolmelta benchmarking-kohteiltani, lisäävätkö vapaa-ajalla järjestettävät toiminnot nuorten osallisuutta (liitteet 1. ja 2.). Kaikki neljä haastateltavaa olivat vahvasti sitä mieltä, että vapaa-ajan toiminnot lisäävät myös nuorten osallisuutta. Asiantuntijahaastattelusta kävi ilmi, että nuoret saavat aktiivisen vapaa-ajan ja toimintojen kautta elämäänsä lisää sosiaalisuutta ja yhteisöllisyyttä. Tämä puolestaan luo heille turvallisuuden tunnetta ja edistää heidän sopeutumistaan uuteen asuinympäristöön. Schubert (2013, 64) toteaa, että tuttuuden tunne voi kehittyä ajan myötä uudestaan suhteessa uuteen ympäristöön. Onnistuakseen mahdollisimman hyvin on tärkeää oppia toimimaan ja asioimaan uudessa asuinmaassaan. (Schubert 2013, 64.)

Havaittiin, että vapaa-ajalla erilaisissa toiminnoissa nuoret harjoittelevat suomen kielen käyttöä aktiivisesti. Samalla nuorten itsetunto kielen oppimiseen kohenee, ja sen myötä sosiaalisia suhteita on helpompaa muodostaa. Myös Jarasto ja Sinervo (1999, 21) painottavat tekemisen tärkeyttä. Kun nuoret saavat sisältöä elämäänsä liikunnasta, musiikista, lukemisesta tai esimerkiksi käsillä tekemisestä, he eivät niin helposti hae elämyksiä haitallisten asioiden, kuten alkoholin kautta (Jarasto & Sinervo 1999, 21).

Turun perheryhmäkodissa ollessani havaittiin, että nuorten toiminta on usein melko rajoittunutta ja yksipuolista. Varsinais-Suomen ja Keski- Pohjanmaan Ehjä ry:n työntekijöiden mukaan erilaisten toimintojen avulla saadaan laajennettua nuorten toiminta-

taympäristöä. Lisäksi nuoret saavat kokemuksen siitä, että heillä on mahdollisuus elää aktiivista ja sosiaalista elämää. Myös asiantuntijahaastattelusta kävi ilmi, että kaupungin ja kulttuurin tuntemus madaltaa nuorten kynnystä osallistua erilaisiin harrastuksiin sekä mennä uusiin paikkoihin, mihin he eivät muuten luultavasti koskaan yksin tulisi menemään.

Asiantuntijahaastattelu tuki hyvin benchmarkingissa haastateltujen työntekijöiden vastauksia ja havainnoinnista saatuja tuloksia siitä, että vapaa-ajan toimintojen kautta nuoret oppivat paljon Suomen kulttuurista, käytännöistä, tavoista, normeista ja kommunikoinnista. Huhdan ja Salasuon (2014, 199) mukaan vapaa-ajalla ja vertaisyhteisöissä opitaan sosiaalisia ja kulttuurisia arvoja, asenteita ja käytäntöjä, jotka määrittävät myös motivaatiota, orientaatiota ja suhdetta opintoihin sekä työhön. Jos nuoret ovat aktiivisia vapaa-ajalla, he oppivat paljon maan tavoista ja kulttuurista. Lisäksi nuorilla on enemmän vuorovaikutustilanteita ja sosiaalista toimintaa omassa asuinympäristössään ja he ovat enemmän tekemisissä paikallisten asukkaiden kanssa, mikä edistää nuorten integroitumista uuteen yhteiskuntaan.

Benchmarkingissa haastateltujen työntekijöiden vastauksien perusteella toiminnot lisäävät yhteisöllisyyden tunnetta, yhteistyökykyä ja jakamisen taitoa. Nuoret oppivat myös toimintojen kautta erilaisten sääntöjen noudattamista sekä yhdessä toimimista. Näin itsekäs toiminta vähentyy ja toisten kunnioittaminen lisääntyy. Haastattelemani Turun perheryhmäkodin ohjaajan kokemusten perusteella perheryhmäkodissa nuoremmat asukkaat oppivat myös pidemmän aikaa Suomessa olleilta heitä vanhemmilta yksintulleilta erilaisia asioita ja saavat heistä hyvän roolimallin.

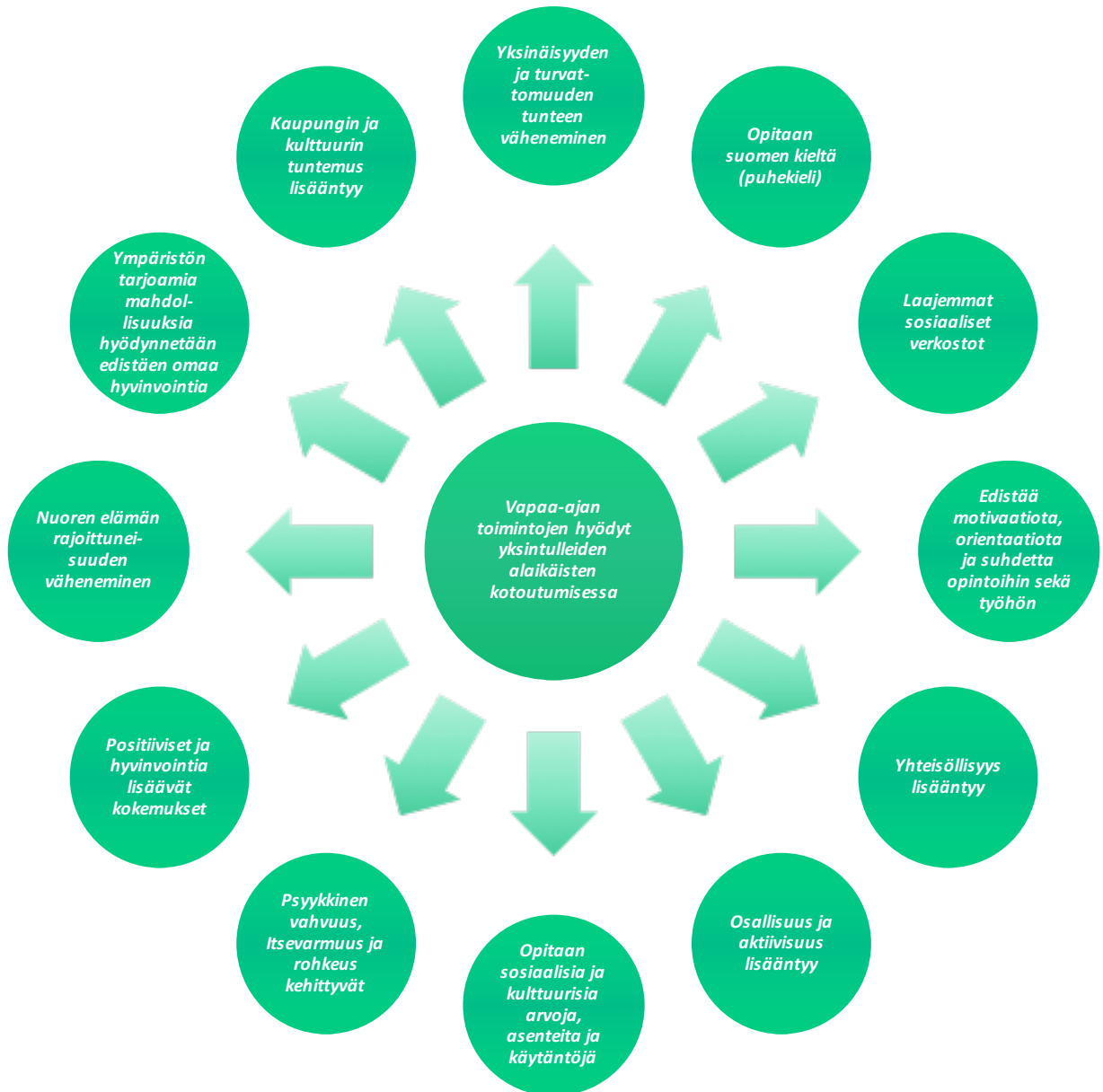
Asiantuntijahaastattelusta kävi ilmi, että Turun perheryhmäkodissa järjestetyissä toiminnoissa on tärkeää olla mukana myös entisiä jo omilleen muuttaneita Turun perheryhmäkotilaisia. Asiantuntijahaastattelun mukaan nämä vanhemmat ja kokeneemmat nuoret ovat Turun perheryhmäkodin nuorille hyvä esimerkkejä. Verkostoitumalla nuoret voivat oppia toinen toisiltaan ja saada vertaistukea vaikeissa tilanteissa. Näiden toimintojen avulla myös jo omilleen muuttaneet nuoret saavat kokea kaipaamaansa yhteenkuuluvuutta.

Turun perheryhmäkodin tärkeimpiä tavoitteita on edistää yksintulleiden alaikäisten itsenäistymistä ja pärjäämistä. Kun nuoret muuttavat omilleen ja elävät itsenäistä

elämää, heillä tulisi olla siihen mennessä riittävän hyvät työkalut pärjätäkseen omillaan. (Turun ensi- ja turvakoti ry. 2017.)

Järjestetty toiminta, jossa nuoret joutuvat haastamaan itseään ja menemään oman mukavuusalueensa ulkopuolelle, valmentaa havainnointieni perusteella Turun perheryhmäkodin nuoria selviämään tulevaisuuden haasteista. Elämässään jo kovia vaikeuksia ja koettelemuksia kokeneet yksintulleet alaikäiset yrittävät sopeutua uuteen kulttuuriin. Havaitsin, että Turun perheryhmäkodin nuorilla on kuitenkin paljon epävarmuuksia, jotka estävät ja rajoittavat heidän elämäänsä. Erilaisten toimintojen kautta nuoret voivat turvallisessa ympäristössä kohdata omia epävarmuuksiaan ja eheytyä niistä.

Ylittämällä itsensä ja voittamalla pelkonsa näissä toiminnoissa nuoret kasvattavat luonnettaan. Kotoutumista edistää kannustava toiminta, jossa nuori saa käydä läpi vaikeita tunteita ja käsitellä epävarmuustekijöitä hyväksyvässä ilmapiirissa. Toimintojen kautta nuoret tulevat psyykkisesti vahvemmiksi, rohkeammiksi ja itsevarmemmiksi. Yksintulleet alaikäiset uskaltavat elää vapaammin ja selviävät paremmin niin tulevaisuudesta kuin sen tuomista haasteista. Alla olevaan kuvioon (Kuvio 2.) on koottu kehittämistyön aineistosta esiin nousseet tärkeimmät hyödyt, joita vapaa-ajan toimintojen avulla voidaan saavuttaa.

Kuvio 2. Vapaa-ajan toimintojen hyödyt yksintulleiden alaikäisten kotoutumisessa.

6.2 Rohkaistaan, tuetaan ja kasvatetaan nuoria

Perheryhmäkodissa tehdyistäni havainnoista, asiantuntijahaastattelusta ja kaikista benchmarkingissa tehdyistä työntekijähaastatteluista nousi vahvasti esille ohjaajan roolin tärkeys nuorten vapaa-aikassa. Ohjaajat voivat vaikuttaa merkittävästi yksintulleiden alaikäisten vapaa-aikaan ja sen laatuun. Tärkein edellytys onnistuneeseen toimimiseen nuorten kanssa on ohjaajan oikea lähestymistapa. Asiantuntijahaastattelun ja havainnointieni mukaan ohjaajien tulisi olla vilpittömästi kiinnostuneita ja uteliai-

ta nuoria kohtaan. Havaitsin työskennellessäni Turun perheryhmäkodissa useaan otteeseen, että nuoret tarvitsevat tukea, vaikka he eivät usein sitä näytä. Havaitsin myös, että ohjaajien ja nuorten välinen luottamus ja kiintymyssuhde ovat ehdottomia edellytyksiä vastavuoroiselle yhteistyölle. Ohjaajien ja nuorten väliseen suhteeseen vaikuttavat useat tekijät, kuten sukupuoli, ikä, kiinnostusten kohteet ja luonne-erot.

Perheryhmäkodissa nuorten ja ohjaajien välisissä suhteissa oli eroja ja jotkut nuoret tulivat tiettyjen ohjaajien kanssa paremmin toimeen kuin toisten. Asiantuntijahaastattelun ja havainnointieni perusteella yhdistävät tekijät lisäävät yhteishenkeä ja edistävät nuorten ja ohjaajien välistä suhdetta. Lasonen, Teräs, Oksanen, Kärkkäinen & Hakala (2013, 62) tuovat myös esille yhdistävien tekijöiden tärkeyden. Ohjaajien tulisi korostaa osapuolten välisiä yhteisiä ominaisuuksia ja minimoida eroja. Lasosen ym. (2013, 63) mukaan kulttuurien välisen konfliktin hallinnassa tarvitaan myös enemmän herkkyyttä kuin muiden konfliktien hallinnassa.

Yksi hyvä yhdistävän tekijän esimerkki perheryhmäkodissa oli jalkapallon seuraaminen. Jalkapallo lisäsi yhdistävänä tekijänä selvästi poikien ja ohjaajien välistä kommunikointia sekä luontevaa yhdessäoloa. Havaitsin, että yhdistävien tekijöiden kautta päästään lähemmäksi nuorta. Yhteisten ominaisuuksien ja yhdistävien tekijöiden avulla luodaan nuoren kanssa ilmapiiri, jonka avulla voidaan päästä pintaa syvemmälle nuoren ajatuksiin, kokemuksiin ja tunteisiin. Ohjaajan tulisi aina yrittää luoda nuoren kanssa pintapuolisen kommunikoinnin sijaan merkityksellisempiä tilanteita; kohtaamisia, joissa nuori tulee kuulluksi ja kokee olevansa erityinen ja rakastettu.

Turun perheryhmäkodin ohjaajan Tatu Lisakkilan mukaan jotkut nuoret tarvitsevat paljon aikaa muodostaakseen luottamuksen ohjaajan kanssa (Lisakkila 2017). Kun nuoren ja ohjaajan välinen luottamussuhde on kunnossa ja ohjaaja on tuttu, lähtevät nuoret huomattavasti helpommin mukaan vapaa-ajan toimintoihin. Jotta hyvä luottamussuhde muodostuu, täytyy ohjaajan osata olla myös sensitiivinen nuoren kanssa kommunikoidessa. Puukari ja Korhonen (2013, 36) painottavat yksintulleiden alakäisten kohtaamisessa ja kommunikoinnissa erilaisuuden arvostamisen ja ymmärtämisen sekä monikulttuurisen tietoisuuden tärkeyttä. (Puukari & Korhonen 2013, 36). Ohjaajan on myös osattava antaa tarvittaessa nuorelle omaa tilaa ja pidettävä mielessä, että oma työpaikka on kuitenkin myös nuoren koti. Samalla ohjaajien täytyy

olla aina nuorten tavoitettavissa ja osata tehdä itsensä mahdollisimman helposti lähestyttäväksi.

Asiantuntijahaastattelusta ja havainnoistani kävi ilmi, että nuoret eivät ole aina aluksi välttämättä innostuneita lähtemään mukaan ohjaajien ehdottamiin toimintoihin. Lopputulos on kuitenkin yleensä onnistunut, jos heidät saadaan innostettua mukaan toimintaan. Toimintojen positiivisen vaikutuksen näkee nuorista toimintojen jälkeen, ja yhteenkuuluvuuden tunteen voi aistia. Yleensä nuoret osoittavat myös kiitollisuutta siitä, että heidän eteensä on nähty vaivaa. Heti jo toiminnan alkuvaiheessa on tärkeää tehdä nuorille selväksi, että toimintaa järjestetään heidän itsensä vuoksi heidän edukseen ja hyödykseen. Näin saadaan herätettyä nuorten oma into ja kiinnostus toimintoihin.

Perheryhmäkotien ohjaajien tulisi olla nuorille ikään kuin eräänlaisia mentoreita, jotka innostavat, rohkaisevat, tukevat ja opastavat heitä. Puukari ja Korhonen (2013, 55) määrittelevät mentoroinnin epämuodollisen oppimisen ja hiljaisen tiedon välittämisen keinoksi, joka on tavoitteellista toimintaa ja perustuu kahden tai useamman ihmisen väliseen luottamukselliseen vuorovaikutukseen.

Vapaa-ajalla järjestetyn toiminnan organisoinnin, markkinoinnin ja säännöllisyyden tärkeys nousee benchmarkingissa tehdyistä työntekijähaastatteluista esille. On tärkeää nähdä vaivaa toiminnan alkujärjestelyihin ja suunnitteluun. Varsinais-Suomen Ehjä ry:n maahanmuuttajataustaisten nuorten avoimen tukitoiminnan ohjaajan Oлдendorffin mukaan järjestetyssä toiminnassa hyvin tärkeää on toiminnan säännöllisyys ja johdonmukaisuus. Myös opetushallitus (2017, 14) painottaa toiminnan ja ajankäytön suunnittelun ja selkeyden sekä tilanteiden ennakoinnin tärkeyttä. Nuoria tulisi myös kuunnella ja heidän toiveitaan tulisi ottaa huomioon vapaa-ajan toimintoja suunniteltaessa. Välillä tämä saattaa johtaa siihen, että ohjaajan on mentävä mukavuusalueensa ulkopuolelle. Näissä tilanteissa on tärkeää, että ohjaaja kykenee heittäytymään uusiin ja itselleen vieraisiin tilanteisiin, joissa hän joutuu haastamaan itseään.

Havaitsin, että järjestetyn toiminnan lisäksi nuoret kaipaavat myös rentoa ja huoleton-ta yhdessäoloa. Sosiaalinen ajanvietto on nuorille luontevaa, ja he pitävät siitä, että heidän kanssaan jutellaan hyväksyvästi ja avoimesti sekä myös vitsaillaan ja naure-

taan yhdessä. Ohjaajan on siksi tärkeää osata tulkita perheryhmäkodissa vapaa-ajalla vallitsevia tilanteita sekä toimia niiden mukaan spontaanisti. Näin vapaa-ajalla saadaan luotua nuorten kanssa tärkeitä kohtaamisia, joissa heitä voidaan tukea, ymmärtää ja auttaa. Alla olevaan kuvioon (Kuvio 3.) on listattu kehittämistyön aineistosta esiin nousseita tärkeimpiä ominaisuuksia, joita hyvällä vapaa-ajan toiminnan ohjaajalla tulisi olla.

Kuvio 3. Ohjaajan ominaisuudet.

7 KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Tässä kappaleessa kerron kehittämisehdotuksistani, jotka syntyivät opinnäytetyön tietoperustan ja työssä käytettyjen menetelmien tulosten pohjalta. Turun ensi- ja turvakoti ry:n perheryhmäkodissa pystytään toivottavasti näiden kehittämisehdotusten avulla lisäämään vapaa-ajan toiminnan vaikuttavuutta sekä vakiinnuttamaan hyviä käytäntöjä. Vapaa-ajan toimintaan liittyvien kehittämisehdotusten hyödyntäminen parantaa nuoren ja ohjaajan välistä vuorovaikutusta ja tukee luottamussuhteen rakentumista sekä edistää nuorten hyvinvointia ja kotoutumista.

7.1 Uusia toimintatapoja Turun perheryhmäkotiin

Hyödyntämällä ohjaajien omia vahvuuksia ja ideoimalla enemmän yhdessä saataisiin Turun perheryhmäkotiin luotua lämpimämpi ja luovampi ilmapiiri, jossa jokaisen työntekijän potentiaalia hyödynnettäisiin parhaalla mahdollisella tavalla. Turun perheryhmäkodin jokaisella ohjaajalla on omat vahvuudet ja erityisosaamiset. Kluukeri-Jokinen (2012, 79) kirjoittaa puheenvuorossaan positiivisesta tahtotilasta sekä yhdessä tekemisen, jakamisen ja oppimisen ideaalista tilasta, jossa ollaan valmiita jakamaan omaa osaamistaan.

Perheryhmäkodissa on hyvä ilmapiiri ja yhteishenki. Kuitenkin kehitettävää löytyy ja enemmän voidaan asioiden eteen vielä tehdä, jotta päästään lähemmäksi Kluukeri-Jokisen kuvaamaan yhdessä tekemisen, jakamisen ja oppimisen ideaaliin positiiviseen tahtotilaan. Perheryhmäkodissa tulisi toteuttaa vapaa-aikaa suunnitelmallisesti ja järjestelmällisesti. Toiminnan selkeyden ja toimivuuden kannalta tulisi perheryhmäkodissa olla valittuna vapaa-ajan toiminnasta vastaavat työntekijät. Lisäksi Turun perheryhmäkodin ohjaajien kesken tulisi pitää säännöllisiä vapaa-aika palaverieita, joissa keskusteltaisiin, ideoitaisiin ja kehitettäisiin yhdessä Turun perheryhmäkodin nuorten vapaa-ajan toimintaa.

Vapaa-ajalla Turun perheryhmäkodin ohjaajien aktiivisuutta tulisi lisätä ja ammattipiirien kontakteja tulisi hyödyntää enemmän. Perheryhmäkodissa voidaan järjestää vapaa-ajalla nuorille esimerkiksi erilaisia urheilullisia toimintoja, yhdessä musisoimista, kokkailua ja elokuva- sekä peli-iltoja. Kaikki nämä toiminnot parantaisivat tämänhet-

kistä yhteishenkeä ja kiintymyssuhdetta Turun perheryhmäkodin ohjaajien ja nuorten välillä. Björklundin (2014, 64) mukaan ohjaajien ja nuorten välinen suhde rakentuu usein perustaltaan auktoriteettiin, jossa ohjaajia on toteltava. On erittäin hienoa, että perheryhmäkodissa ohjaajien ja nuorten väliset suhteet ovat useimmiten lämpimät ja hyvät, eivätkä ne perustu pakollisen auktoriteetin noudattamiseen.

Turun perheryhmäkodin nuorten ja ohjaajien kanssa käytyjen keskustelujen perusteella maahanmuuttajien ja suomalaisten väliset ystävyssuhteet ovat haastavia ja siksi vielä tällä hetkellä vähäisiä. Björklundin mukaan yksintulleiden alaikäisten kontaktipinnat muodostuvat pääasiassa koulutuksen aikana. Koulussa solmitut ystävyssuhteet ovat yleensä pintapuolisia ja rajoittuvat vain koulun sisälle. Kun koulutus päättyy, katkeavat siinä yhteydessä luodut ystävyssuhteet helposti. Kuitenkin harrastuksen parissa luodut sosiaaliset suhteet ja kontaktit ovat usein vahvempia. (Björklund 2014, 85.)

Tästä syystä yksintulleita alaikäisiä tulisi kannustaa ja ohjata aktiivisemmin harrastusten pariin, jotta he olisivat enemmän tekemisissä paikallisten ja suomalaisten kanssa. Lisäksi Turun perheryhmäkodin tulisi tehdä aktiivisesti yhteistyötä eri tahojen, seurojen ja yhdistysten kanssa, joissa on myös suomalaisia, ja saada Turun perheryhmäkodin nuoria mukaan näihin toimintoihin.

Etenkin alkuvaiheessa maahanmuuttajan toive sopeutua uuteen asuinmaahan on yleensä suuri. Yleensä useamman vuoden kestävässä alkuvaiheen sopeutumisessa maahanmuuttajia kiinnostavat uuden asuinmaan tavat, kieli ja toimintamallit. Myös ystävyssuhteiden solmiminen valtaväestön edustajiin ensimmäisinä vuosina maahanmuuton jälkeen näyttää vaikuttavan kotoutumiseen positiivisesti. (Schubert 2013, 64-65.)

On siis tärkeää, että perheryhmäkodissa kiinnitetään huomiota vapaa-ajan toiminnoissa eritoten vähiten perheryhmäkodissa asuneisiin vasta kotoutumisprosessin alussa oleviin nuoriin. Näin edistetään heti alusta alkaen heidän sopeutumistaan uuteen kotiin ja saadaan luotua hyvät suhteet ohjaajiin ja Turun perheryhmäkodin muihin nuoriin.

Tällä hetkellä perheryhmäkodissa ei ole mitään yhteistä viestintäkanavaa, jonka kautta nuorille voidaan tiedottaa erilaisista tapahtumista ja järjestettävistä toiminnoista. Ehjä ry:n maahanmuuttajataustaisten nuorten avoimen tukitoiminnan ohjaajan OI-dendorffin mukaan yhteinen tiedotuskanava on oleellinen nuorten tavoittamisen ja toimintoihin sitoutumisen kannalta.

Iisakkilan mukaan Turun perheryhmäkodissa on tiedotusvälineenä käytössä liitutaulu ja ilmoitustaulu. Lisäksi perheryhmäkodissa on kokeiltu WhatsApp-ryhmää, mutta se ei ole aikaisemmin toiminut.

Ehdottaisin, että Turun perheryhmäkodin nuorille perustetaan yhteinen sosiaalisen median kommunikointiväline, jonka avulla ohjaajat voivat tavoittaa kaikki Turun perheryhmäkodin nuoret. Uskon, että esimerkiksi WhatsApp-ryhmä saataisiin toimimaan, jos nuorille tehtäisiin selväksi, mihin tarkoitukseen keskusteluryhmää käytetään. Tämän kaltaisen ryhmän kautta nuorille voidaan tiedottaa järjestettävistä toiminnoista ja jakaa linkkejä lajeista, harrastuksista ja tapahtumista. Sosiaalisen median tiedotuskanava lisäisi nuorten tietoisuutta ja kiinnostusta järjestettäviin toimintoihin sekä kaikki nuoret tavoitettaisiin nopeasti. Ryhmän kautta ohjaajat voivat myös antaa nuorille ohjausta ja neuvontaa. Lisäksi heitä voidaan muistuttaa osallistumaan järjestettäviin toimintoihin vielä juuri ennen niiden alkua. Ohjaajat ja nuoret voivat jakaa ryhmässä esimerkiksi kuvia yhteisistä hetkistä ja muistoista toiminnoissa. Yhteinen keskusteluryhmä nopeuttaa kommunikointia, lisää osallisuutta sekä edistää hyvää yhteishenkeä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Ohjaajat voivat käyttää tähän tarkoitukseen Turun perheryhmäkodin omaa työpuhelinia.

7.2 Vapaa-ajan toimintojen raamit

On tärkeää, että Turun perheryhmäkodissa on suunniteltua ja organisoitua toimintaa nuorille. Toiminnan tulisi olla sekä Turun perheryhmäkodin ohjaajien järjestämää että Turun perheryhmäkodin ulkopuolella tapahtuvaa. Toiminnan tulisi olla säännöllistä, esimerkiksi kerran viikossa samaan aikaan ja samana päivänä toistuvaa.

Lisäksi suosittelisin Turun perheryhmäkotia kartoittamaan eri harrasteryhmiä ja kehittämään näiden harrasteryhmien kanssa yhteistyötoimintaa. Näin voitaisiin edistää hyvin Turun perheryhmäkodin nuorten kotoutumisen kannalta oleellista verkostoitumista. Toiminnan järjestäminen nuorille on huomattavasti helpompaa, kun toteutukseen saadaan mukaan nuorille toimintaa jo ennestään järjestävä osapuoli. Kulttuuri- ja urheilutoiminta lisäävät yhteisöllisyyttä ja aktiivisuutta nuorten keskuudessa. Turun seudulla nuorille järjestetään paljon harrastustoimintaa, ja uskon, että Turusta löytyy myös yhteistyötoiminnasta kiinnostuneita tahoja.

Työskennellessäni Turun perheryhmäkodissa havaitsin, että nuorilla voisi olla enemmän käytössään erilaisia harrastusvälineitä ja vapaa-ajan toiminnan välineitä. Myös asiantuntijahaastattelussa kävi ilmi, että vapaa-ajan toiminnan vaikuttavuutta voidaan lisätä parantamalla tämän hetkisiä puitteita. Asiantuntijahaastattelussa selvisi, että aiemmin nuoret olivat päässeet pelaamaan futsalia lähellä sijaitsevaan erilliseen tilaan, mutta nykyään se on muussa käytössä. Turun perheryhmäkodin työntekijöiden tulisi pohtia yhdessä sekä keskustella nuorten kanssa, miten perheryhmäkodin vapaa-ajan tiloja voidaan kehittää niin, että nuorten vapaa-ajan vieton ja toiminnan mahdollisuudet perheryhmäkodissa olisivat paremmat ja monipuolisemmat. Ohjaajat voisivat myös kartoittaa Turussa käytettävissä olevia harraste- ja urheilutiloja.

7.3 Toimintakansio

Opinnäytetyön tilauksen yhteydessä perheryhmäkodista toivottiin kehittämistyön tulosten perusteella koottua vapaa-ajan toimintakansiota. Toimintakansio on ensisijaisesti tarkoitettu Turun ensi- ja turvakoti ry:n perheryhmäkodissa työskenteleville ammattilaisille, mutta sitä voivat käyttää muutkin yksintulleiden alaikäisten sekä maahanmuuttajien kanssa työskentelevät ammattilaiset, vapaaehtoiset ja opiskelijat. Lisäksi toimintakansiota voidaan soveltaa ja hyödyntää myös missä tahansa muussa vapaa-ajan toiminnassa.

Vapaa-ajan toimintakansio toimii oppaana ja apuna vapaa-ajan toiminnan ohjaajille. Toimintakansiossa käydään läpi vapaa-ajan toimintaa, toiminnan positiivisia vaikutuksia, ohjaajalta vaadittavia ominaisuuksia sekä kohtaamisen ja vuorovaikutuksen tärkeyttä vapaa-ajan kehittämistyön tuloksista syntyneiden havainnollistavien kuvioi-

den avulla. Kansioon on myös koottu lista erilaisista toteutettavista vapaa-ajan toiminnoista, joista suurin osa on saatu kehittämistyön tuloksista.

Kansio on toteutettu niin paperisena kuin sähköisenä versiona. Paperinen versio helpottaa kokonaisuuden hahmottamista ja on aina helposti saatavissa. Sähköinen versio puolestaan mahdollistaa kansion muokkaamisen ja tulostuksen. Alapuolella on tuotoksen kansilehti (kuva 1) ja sisällysluettelo (kuva 2). Opinnäytetyön tuotos on kokonaisuudessaan luettavissa liitteessä 3.

Kuva 1 opinnäytetyön tuotoksen kansilehti.

SISÄLLYS

1. VAPAA-AJAN TOIMINNAN TARKOITUS JA TAVOITTEET	3
2. KOHTAAMINEN JA VUOROVAIKUTUS VAPAA-AJAN TOIMINNOISSA	3
3. VAPAA-AJAN TOIMINTOJEN HYÖDYT YKSINTULLEILLE ALAIKÄISILLE	5
1. OHJAAJAN ROOLI	7
2. VAPAA-AJAN TOIMINNOT	10
6.1 Mahdollisuudet kesällä	11
6.2 mahdollisuudet talvella	12

Kuva 2 opinnäytetyön tuotoksen sisällysluettelo.

7.4 Harrastukset toiminnallisina hoitomuotoina

Mikkosen (2002, 65) mukaan ryhmä- ja perheryhmäkodit sekä useat lapsi- ja maahanmuuttajajärjestöt ovat huolestuneita siitä, ettei pakolaistaustaisille lapsille ole saatavilla erikoistuneita ja kohdennettuja hoitomuotoja. Nuoret saavat harvoin apua olemassa olevista länsimaisista psykologisista ja psykiatrian palveluista. Lisäksi leimautumisen pelko sekä nuorten luottamuksen puute ovat esteenä nuorten auttamiselle. (Mikkonen 2002, 65; Kaukiainen 2016, 18.)

Sama ongelma nousi esille myös usein keskusteluissa Turun perheryhmäkodin ohjaajien kanssa. Heidän mukaansa Turun perheryhmäkodin nuoria on vaikea saada terapeuttisten palveluiden piiriin. Maahanmuuttajat tulevat usein maista, joiden kulttuurissa ongelmia ei niin sanotusti ulkoisteta. Kuitenkin tutkimukset ovat osoittaneet, että yksintulleet alaikäiset ovat taidokkaita pärjäämään, jos heillä on ihmisiä, joihin he voivat luottaa nykyhetkessä (Björklund 2015b, 19).

Vapaa-ajan toimintojen avulla voitaisiin löytää apua psyykkisiin ongelmiin ja traumoihin. Kaukaisen (2016, 18) mukaan erilaisista toiminnallisista hoitomuodoista sekä taideterapeuttisista hoitomuodoista voidaan löytää toimivia hoitomuotoja näille nuorille jopa paremmin kuin niin sanotuista keskusteluun perustuvista terapioidista.

Hyvänä esimerkkinä esille voi nostaa Turun perheryhmäkodin nuoren tarinan, jolle harrastus oli toiminut sekä kotoutumisen edistäjänä että auttanut häntä pääsemään eteenpäin traumaattisista kokemuksistaan. Nyrkkeilyn kautta tämä nuori sai purettua ahdistustaan. Lisäksi harrastuksen kautta hänestä tuli itsevarmempi. Tämä nuori sai paljon rohkaisua ja positiivista palautetta valmentajiltaan, mikä on vaikuttanut hänen psyykkiseen hyvinvointiinsa ja kotoutumisen edistymiseen. Innostus nyrkkeilyyn heräsi nuorella heti yhden kokeilukerran jälkeen.

Vapaa-ajan toiminnoilla ja harrastuksilla voitaisiin siis antaa nuorille terapeuttista apua epäsuorasti. Erilaisten lajien ja asioiden kokeilu voisi toimia näin kiinnostuksen sytykkeenä nuorelle, minkä seurauksena nuori voisi löytää oman harrastuksensa. Olisi myös mahdollista, että tällä tavoin apua tarvitsevat ja pahasti traumatisoituneet yksintulleet alaikäiset onnistuttaisiin ohjaamaan vähitellen ja hienovaraisesti toimintaterapian tai jonkun muun vastaavanlaisen hoitomuodon piiriin. Näin vapaa-ajan toiminnot voisivat myös toimia ikään kuin siltana erilaisiin kohdennettuihin hoitomuotoihin.

8 LOPUKSI

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tutkia Turun ensi- ja turvakoti ry:n perheryhmäkodin vapaa-ajan toimintaa ja selvittää, onko toiminnan kehittämiseksi tarvetta. Benchmarkingissa tehtyjen työntekijähaastattelujen, asiantuntijahaastattelun ja omien havaintojeni perusteella voidaan todeta, että vapaa-ajan toiminnalla on merkittävä rooli alaikäisten yksintulleiden kotoutumisessa. Vapaa-ajalla ja vertaisyhteisöissä opitaan sosiaalisia ja kulttuurisia arvoja, asenteita ja käytäntöjä, jotka määrittävät myös motivaatiota, orientaatiota ja suhdetta opintoihin sekä työhön (Huhta ja Salasuo 2014, 199).

Harrastukset ovat maahanmuuttajille yksi tapa saada lisää merkitystä elämään. Harrastusten avulla maahanmuuttajilla on myös usein parempi mahdollisuus tutustua ja luoda ystävyysuhteita paikallisiin ja suomalaisiin. Tasapaino vapaa-ajan, ihmissuhteiden, opiskelun ja työnteon välillä on tärkeää. Turun perheryhmäkodissa tehtyjen havaintojeni perusteella voidaan todeta, että yksintulleet alaikäiset kaipaavat työn ja opiskelun lisäksi merkityksellistä ja laadukasta vapaa-aikaa sekä sisältöä elämäänsä.

Yksintulleilla alaikäisillä on takanaan kipeitä muistoja ja kokemuksia. Kuitenkin heidän on samanaikaisesti opittava elämään uudessa kulttuurissa itsenäisesti. Koska nuoret ovat Suomessa yksin ilman omaa perhettään, on perheryhmäkotien ohjaajilla nuorten elämässä suuri merkitys. Ohjauksen ja avun lisäksi he tarvitsevat myös hyväksyntää, ymmärrystä, välittämistä ja turvallisuutta. Myös Björklundin (2015b, 7) mukaan monet yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat hakevat oman perheen puuttuessa kuuluvuuden tunnetta vapaa-ajalla erilaisista sosiaalisista yhteisöistä ja paikoista.

Hyvin toteutetulla ja toimivalla vapaa-ajan toiminnalla pystytään perheryhmäkodeissa tarjoamaan hyväksyvässä ja tukevassa ilmapiirissä nuorille kotoutumista edistäviä mahdollisuuksia, joissa he voivat harjoittaa sosiaalisia taitojaan ja tutustua uuteen asuinympäristöönsä. Opinnäytetyöstä saatujen tulosten perusteella toiminnalla vahvistetaan myös ohjaajan ja nuoren välistä suhdetta sekä nuorten keskinäisiä suhteita ja yhteishenkeä. Perheryhmäkotien työntekijöiden ammatillinen osaaminen on tärkeää vapaa-ajan ohjaustilanteissa. Nuorten onnistunut auttaminen ja kohtaaminen vaa-

tivat työntekijöiltä paljon osaamista. Työntekijöiden on osattava hahmottaa kotouttamisprosessia ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Lisäksi avoimuus, kiinnostus ja ymmärrys eri kulttuureja kohtaan on nuoren kanssa työskennellessä äärimmäisen tärkeää.

Turun perheryhmäkodissa harjoitetaan vapaa-ajan toimintaa ja osa perheryhmäkodin nuorista harrastaa myös aktiivisesti. Kuitenkin opinnäytetyön tulosten perusteella voidaan todeta, että vapaa-ajan toiminnan kehittämiseksi on tarvetta. Vapaa-ajan toiminta ei ole Turun perheryhmäkodissa suunnitelmallista, ja siksi toimintaan ja sen toteutustapoihin tulisi luoda selkeät raamit.

Äärimmäisen tärkeää vapaa-ajan toiminnan kannalta on se, minkä laatuista vapaa-ajan toiminta on. Ongelman ydin onkin, etteivät nuoret usein käytä vapaa-aikaansa tavalla, joka edistäisi heidän henkistä ja fyysistä hyvinvointiaan. Yksin tai kavereiden kanssa valvomattomasti vietetty aika saattaa aiheuttaa sopeutumiso ongelmia, kun taas vanhempien tai muiden aikuisten kanssa vietetty vapaa-aika edistää lasten sopeutumista. (McHale & Crouter & Tucker 2001, 1775). Vapaa-ajalla on merkittävä vaikutus siihen, kokeeko nuori elämänsä jännittäväksi ja mielenkiintoiseksi tai jopa elämisen arvoiseksi (Huhta & Salasuo 2014,199).

Turun ensi- ja turvakoti ry:n perheryhmäkodin työntekijöiden olisi hyvä pohtia yhdessä vapaa-ajan ja harrastamisen tarkoitusta, toteuttamistapaa ja tavoitteita hyödyntäen opinnäytetyössäni saatuja tuloksia ja kehittämissuhteita. Toimintoja suunniteltaessa myös nuorten mielipiteet ja ehdotukset tulisi ottaa huomioon. Opinnäytetyöni pohjalta syntynyt toimintakansio toimii tukena Turun ensi- ja turvakoti ry:n perheryhmäkodin vapaa-ajan toiminnalle. Toivon, että Turun perheryhmäkodin työntekijät saavat siitä hyödyllistä apua vapaa-ajan toimintaan ja toimintojen ohjaamiseen.

Turun perheryhmäkodin tärkeimpiä tavoitteita on edistää yksintulleiden alaikäisten itsenäistymistä ja pärjäämistä. Kun nuoret muuttavat omilleen ja elävät itsenäistä elämää, heillä tulisi olla siihen mennessä riittävän hyvät työkalut pärjätäkseen omillaan. (Turun ensi- ja turvakoti ry. 2017.) Muutettuaan omilleen Turun perheryhmäkodista nuoret jäävät kuitenkin usein yksin ilman tukea ja heidän sosiaalinen elämänsä kaventuu. On tärkeää, että itsenäisyyden kynnyksellä oleva nuori on aktiivinen sekä kykenevä hyödyntämään jatkossa ympäristössään olevia verkostoja ja mahdollisuuksia.

Myös aiemmin mainitsemistani tutkimustuloksista selvisi, että perheryhmäkotien nuoret tarvitsevat hyviä roolimalleja vanhemmista ja kokeneemmista perheryhmäkodin entisistä asukkaista. Tulevaisuudessa vapaa-ajan toimintaa voitaisiin tutkia siinä valossa, miten vapaa-ajan toiminnan ja harrastusten avulla jo perheryhmäkodeista muuttaneet ja tämänhetkiset asukkaat saataisiin tekemisiin toistensa kanssa. Olisi hyödyllistä saada selville, minkälaisia tuloksia toiminnan kehittäminen saisi aikaan ja miten se edistäisi maahanmuuttajien kotoutumista. Myös vapaa-ajan harrastusten mahdollisuutta toiminnallisina hoitomuotoina olisi hyvä tutkia ja kehittää tulevaisuudessa.

Opinnäytetyöni aihe on ajankohtainen ja tärkeä monikulttuurisen työn ja nuorisotyön ammattilaisille. Uskon, että opinnäytetyöstäni on hyötyä yhteisöpedagogien ammattialalle ja varsinkin uudelle Turun ensi- ja turvakoti ry:n perustamalle perheryhmäkodille, joka aloittaa toimintansa joulukuussa. Tutkitun vapaa-ajan toiminnan, sekä saatujen tulosten lisäksi opinnäytetyön ohella syntynyttä vapaa-ajan toimintakansiota voidaan hyödyntää ryhmä- ja perheryhmäkodeissa, maahanmuuttajien kanssa työskentelevissä yksiköissä, nuorisotyössä sekä järjestettävässä vapaa-ajan toiminnassa.

Kehittämistyöhöni oltiin tyytyväisiä ja se vastasi tilaajan tarpeita. Turun perheryhmäkodin ohjaajan Tatu Lisakkilan mukaan opinnäytetyö luo katsauksen perheryhmäkodin nuorten vapaa-ajan toimintoihin. Hän toteaa, että työn teoriaosuudessa luodaan erinomainen kuvaus vapaa-ajan toiminnasta ja harrastamisesta sekä niiden merkityksestä yksintulleiden alaikäisten elämään. Lisakkilan mukaan tämän opinnäytetyön kautta Turun perheryhmäkodin vapaa-ajantoimintaa voidaan kehittää. Hän tuo palautteessaan esille, että työn ohessa syntyneestä vapaa-ajan toimintakansiosta on hyötyä perheryhmäkodissa työskenteleville, etenkin uusille työntekijöille, tukihenkilöille ja harjoittelijoille. Lisakkila uskoo, että tästä työstä on hyötyä myös muille yksintulleiden parissa työskenteleville. (Lisakkila 2017.)

LÄHTEET

- Anttila, Pirkko 2014. Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. Verkkoartikkeli. Viitattu 20.11.2017. <https://metodix.fi/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta/>
- Björklund, Krister 2014a. Yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat Varsinais-Suomessa – Mitä heille kuuluu? Teoksessa Elli Heikkilä (toim.) Haavoittuvasta lapsuudesta ehjään tulevaisuuteen. Turku: Siirtolaisinstituutti, 37-61.
- Björklund, Krister 2014b. ”Haluun koulutusta, haluan työtä ja elämän Suomessa” Yksintulleiden alaikäisten pakolaisten kotoutuminen Varsinais-Suomessa. Turku: Siirtolaisinstituutti.
- Björklund, Krister 2015a. Yksintulleet alaikäiset pakolaiset-huolehditanko heistä, kuten pitäisi? Etnisten suhteiden ja kansainvälisen muuttoliikkeen tutkimuksen seura (ETMU). Viitattu 18.9.2016. <http://etmu.fi/yksintulleet-alaikaiset-pakolaiset-huolehditanko-heista-kuten-pitaisi/>
- Björklund, Krister 2015b. Unaccompanied refugee minors in Finland. Challenges and good practices in a Nordic context. Turku: Institute of Migration.
- Creutz, Karin & Saarinen, Juha & Juntunen, Marko 2015. Syrjintä, plarisaatio, nuoriso ja väkivaltainen radikalisoituminen. Viitattu 29.8.2016. http://sockom.helsinki.fi/info/notat/notat_1505.pdf
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2010. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 27-44.
- Euroopan muuttoliikeverkosto 2009. Yksintulleet – näkökulmia ilman huoltajaa maahan saapuneiden lasten asemasta Suomessa. Viitattu 20.09.2017. <https://kotouttaminen.fi/documents/3464316/4201921/Yksintulleet+-n%C3%A4kulmia+ilman+huoltajaa+maahan+saapuneiden+lasten+asemasta+Suomessa.pdf/614a6596-2f82-455e-8ff8-0c4de3dfb24d>
- Hirsijärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus.
- Hirsijärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Huhta, Helena & Salasvuo, Mikko 2014. Ainahan voi kerätä käpyjä ja kävellä metsässä! Nuorten liikunnan harrastamisen eriarvoistuminen ja työttömien todellisuus. Teoksessa Anu Gretschel & Kari Paakkunainen & Anne-Mari Souto & Leena Suurpää (toim.) Nuorisotakuun arki ja politiikka. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.
- Iisakkila, Tatu 2017. Palaute opinnäytetyöstä. Sähköposti: tatu.iisakkila@tuentu.fi 14.11.2017
- Iisakkila, Tatu 2017. Suullinen tiedonanto. 17.4.2017.
- Jarasto, Pirkko & Sinervo, Nina 1999. Näkökulma pienen koululaisen maailmaan. Teoksessa Pirjo Lehtovaara-Limnell (toim.) Kuka on mun kaa? Helsinki: Lasten Keskus, 18-22.

- Joroinen, Tuula 2009. Vapaa-ajan harrastusten merkitys ja suuntautuminen – kanta-
väestön ja ulkomaalaistaustaisten vertailua. Teoksessa Tuula joroinen (toim.)
Maahanmuuttajien vapaa-aika ja kulttuuripalvelut pääkaupunkiseudulla. Helsinki:
Helsingin kaupungin tietokeskus, 58-72. Viitattu 4.10.2017.
https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/09_10_20_Tutk_4_Joronen.pdf
- Jyväskylän yliopisto 2017. Teemoittelu. Viitattu 11.10.2017.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/teemoittelu>
- Kallio, Maaret 2017. Inhimillisiä kohtaamisia. Helsinki: WSOY.
- Kananen, Jorma 2008. KVALI. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jy-
väskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 93. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikor-
keakoulu.
- Kananen, Jorma 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen
kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 134.
Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Karppinen, Seppo J.A. & Lomaa, Timo (toim.) 2007. Seikkaillen elämyksiä. Seikkai-
lukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Rovaniemi: Lapland University Press.
- Kaukiainen, Eija 2016. Yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat sosiaali- ja terveys-
palveluissa. Kohtaavatko tarve ja palvelut Lahdessa? Kymenlaakson ammattikor-
keakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 19.10.2017.
[https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/116515/Kaukiainen_Eija.pdf.pdf?se-
quence=1](https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/116515/Kaukiainen_Eija.pdf.pdf?sequence=1)
- Kiilakoski, Tomi 2014. Koulu on enemmän: nuorisotyön ja koulun yhteistyön käytän-
nöt, mahdollisuudet ja ongelmat. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Viitattu
14.9.2017.
http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/koulu_on_enemman.pdf
- Kinnunen, Saara 2001. Keskilapsuuden tärkeät vuodet. Valmistautuminen murros-
ikään. Juva: WS Bookwell.
- Kivi, Taru 1997. Oppimisen ytimessä. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy.
- Kluukeri-Jokinen, Annikki 2012. Puheenvuoro nuorisotyön ammatillisuuden haastei-
siin. Teoksessa Taina Kyrönlampi (toim.) MoSpa nuorisotyön monialaisuutta kehit-
tämässä. Humanistinen ammattikorkeakoulu, 75-79. Viitattu 14.9.2017.
<http://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/12/mospa-2012.pdf>
- Koskela, Seija 2013. Tarkastelussa moniammatillinen yhteistyö ja sen edellytykset.
Viitattu 2.10.2017. [https://verkkolehdet.jamk.fi/elo/2013/03/28/tarkastelussa-
moniammatillinen-yhteistyö-ja-sen-edellytykset/](https://verkkolehdet.jamk.fi/elo/2013/03/28/tarkastelussa-moniammatillinen-yhteistyö-ja-sen-edellytykset/)
- Kuure, Tapio & Lidman, Jukka (toim.) 2014. Yhteisellä työllä parempaa. Opaskirja
monialaisen yhteistyön kehittämiseksi nuorten hyvinvointipalveluissa. Sosiaalikehi-
tys Oy Helsinki. Viitattu 2.10.2017.
<http://www.koordinaatti.fi/sites/default/files/yhteisella-tyolla-parempaa.pdf>
- Kyrönseppä, Ulla & Rautiainen, Juha-Matti & Airio, Tuomo 1990. Omahoitajamene-
telmä. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.
- Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386.
- Lasonen, Johanna & Teräs, Marianne & Oksanen, Minna & Kärkkäinen, Katarzyna &
Hakala, Karita 2013. Materiaalia maahanmuuttotyötä tekeville ja heidän kouluttajil-

leen. Oppimisen ja onnistumisen elämyksiä muuttuvassa monikulttuurisessa maailmassa. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Viitattu 31.10.2017.
<https://ktl.jyu.fi/julkaisut/julkaisuluettelo/julkaisut/2013/F030.pdf>

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Laukkanen, Marjo & Vaattovaara, Virpi 2009. Kuulumisen tiloja verkossa. Teoksessa Filander, Karin & Vanhalakka-Ruoho, Marjatta (toim.) Yhteisöllisyys liikkeessä. Jyväskylä: Kansanvalistusseura, 187-209.

Linnossuo, Outi & Tiuraniemi, Maura 2014. Yksintulleiden alaikäisten pakolaisten palvelupolku Varsinais-Suomessa. Turku: Halaten hanke. Viitattu 14.9.2017.
<http://halaten.turkuamk.fi/wp-content/uploads/2014/05/polkutaittoVALMIS2b.pdf>

Maahanmuuttovirasto 2016. Turvapaikanhakijat, yksintulleet alaikäiset 1.1.2015-31.12.2015. Viitattu 18.9.2017. http://www.migri.fi/download/64992_Tp-hakijat_alaikaiset_2015.pdf?6e04b983e72ad388

Maahanmuuttovirasto 2017. Turvapaikanhakijat, yksintulleet alaikäiset 1.1.2016-31.12.2016. Viitattu 18.9.2017. http://www.migri.fi/download/65762_Tp-hakijat_alaikaiset_2016.pdf?3c31b603d480d488

Mattila, Karita-Pupita 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Metsämuuronen, Jari 1995. Harrastukset ja omaehtoinen oppiminen. Sitoutuminen, motivaatio ja coping. Teoreettinen tausta, rakenneanalyysi ja sitoutuminen. Helsinki: Helsingin yliopisto.

McHale, Susan & Crouter, Ann & Tucker Corinna 2000. Free-Time Activities in Middle Childhood: Links with Adjustment in Early Adolescence. Journal of Personality and Social Psychology. Vol 78, No. 4, 772–790.

Mikkonen, Anna 2002. Yksin Suomessa: Ilman huoltajaa tulleiden lasten asema kansainvälisten suositusten valossa. Helsinki: Multiprint Oy.

MTV 2017. Työministerin kolumni: Mallia maahanmuuttajien kotouttamiseen USA:sta – nämä kolme asiaa täytyisi oppia. Viitattu 04.9.2017.
<https://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/tyoministerin-kolumni-mallia-maahanmuuttajien-kotouttamiseen-usa-sta-nama-kolme-asiaa-taytyisi-oppia/6558668#gs.Evn1461>

Mustonen, Henna 2011. Johdanto. Teoksessa Salli Alanko & Irma Marttinen & Henna Mustonen (toim.) Lapsen etu ensin. Yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat Suomessa. Helsinki: Yhteiset lapsemme – All Our Children ry, 7-9.

Mäkisalo-Ropponen, Merja 2012. Tavoitteena kotoutuminen. Valtion kotouttamisohjelman 2012–2015 painopistealueet. Teoksessa Saara Hiltunen (toim.) Maahanmuuttajan matkasuomalaiseen yhteiskuntaan. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja, 20-29.

Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2015. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Oldendorff, Tuure 2017. Suullinen tiedonanto. 10.4.2017.

Opetushallitus 2017. Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011. Viitattu 19.10.2017.
http://www.oph.fi/download/131412_po_aamu_ja_iltapaivatoiminnan_perusteet_2011.pdf

- Paajanen, Pirjo 2001. Lapsen vapaa-aika huoltajan silmin. Perhebarometri 2001. Helsinki: Väestöliitto Väestöntutkimuslaitos.
- Parkkinen, Juha & Puukari, Sauli 2007. Erilaiset maailmankatsomukset monikulttuurisessa ohjauksessa – Käsitteellinen malli ja sen soveltaminen ohjaukseen. Teoksessa Matti Taajamo & Sauli Puukari (toim.) Monikulttuurisuus ja moniammatillisuus ohjaus- ja neuvontatyössä. Koulutuksen tutkimuslaitos, 23-36. Viitattu 2.10.2017.
http://www.oph.fi/download/30185_monikulttuurisuus_ja_moniammatillisuus_ohjaus-ja_neuvontatyossa.pdf
- Puukari, Sauli & Korhonen, Vesa 2013. Teoksessa Vesa Korhonen & Sauli Puukari (toim.) Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus, 8-9.
- Puukari, Sauli & Korhonen Vesa 2013. Monikulttuurinen ohjaus kotoutumista tukevassa työssä. Teoksessa Anne Alitolppa-Niitamo & Stina Fågel & Minna Säävälä (toim.) Olemme muuttaneet - ja kotoudumme. Helsinki: Väestöliitto, 32-47.
- Saarinen, Pirkko & Ruoppila, Isto & Korhonen, Mikko 1994. Kasvatuspsykologian Kysymyksiä (3.painos). Helsinki: Helsingin yliopisto
- Schubert, Carla 2013. Kotoutumisen psykologiaa. Teoksessa Anne Alitolppa-Niitamo & Stina Fågel & Minna Säävälä (toim.) Olemme muuttaneet - ja kotoudumme. Helsinki: Väestöliitto, 63-77.
- Sinkkonen, Merja. & Kinnunen, Ulla 2006. Vapaa-aika ja tyytyväisyys elämään. Teoksessa Lea Pulkkinen (toim.) Lapsesta aikuiseksi Jyväskylä: Atena Kustannus Oy, 90–102.
- Sisäministeriö 2017. Pakolainen pakenee vainoa kotimaassaan. Viitattu 31.08.2017.
<http://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>
- Turun ensi- ja turvakoti ry. 2013. Sosiaalipalvelujen omavalvontasuunnitelma. Ei julkaistu.
- Turun ensi- ja turvakoti ry 2017. Viitattu 14.8.2017. <https://tuentu.fi/turun-ensi-ja-turvakoti-ry/>
- Turun ensi- ja turvakoti ry 2017. Perheryhmäkoti. Viitattu 14.8.2017.
<https://tuentu.fi/perheryhmakoti/>
- Turun Sanomat 2017. Turkuun perustetaan perheryhmäkoti alaikäisille turvapaikanhakijoille. Viitattu 14.9.2017.
<http://www.ts.fi/uutiset/paikalliset/3427563/Turkuun+perustetaan+perheryhmakoti+alaikaisille+turvapaikanhakijoille>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2014. Ilman huoltajaa tulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden vastaanotto ja järjestelmän kehittämistarpeet. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Konserni 29/2014. Viitattu 20.9.2017.
<https://tem.fi/documents/1410877/2859687/Ilman+huoltajaa+tulleiden+alaikaisten+turvapaikkahakijoiden+vastaanotto+05092014.pdf>
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2017a. Ilman huoltajaa olevan lapsen tukeminen. Viitattu 18.9.2017. <http://kotouttaminen.fi/ilman-huoltajaa-olevan-lapsen-tukeminen>
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2017b. Perheryhmäkodit. Viitattu 20.9.2017.
<http://kotouttaminen.fi/perheryhmakodit>

Työ- ja elinkeinoministeriö 2017c. Esiselvitys alaikäisinä ilman huoltajaa Suomeen tulleiden oleskeluluvan saaneiden tuen ja asumisen hallinnoinnista maakuntauudistuksen jälkeen. Viitattu 21.9.2017.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79736/TEMrap_18_2017_verkkajulkaisu.pdf?sequence=1

Yle 2015. Inkeriläisten paluumuutto muutti Suomea monella tavalla. Viitattu 31.8.2017. <https://yle.fi/uutiset/3-7920974>

Yle 2017. Radikalisoituminen ei ole maahanmuuttajien yksinoikeus – suomalainenkin hyppii tarvittaessa seinille. Viitattu 29.8.2017. <https://yle.fi/uutiset/3-9580678>

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko benchmarking-kohteille

HAASTATELURUNKO BENCHMARKING-KOHEILLE**TAUSTATIEDOT**

Perustehtävä

Asiakaspaikat ja asiakkaiden määrä tällä hetkellä

Asiakkaiden ikäjakauma

Asiakkaiden asumisaika

TOIMINTOJEN JÄRJESTÄMINEN MAAHANMUUTTAJILLE

Minkälaisia toimintoja/työpajoja Ehjä ry järjestää maahanmuuttajille?

Käytättekö maahanmuuttajien kanssa työskennellessänne jotain kotoutumista edistäviä menetelmiä?

Onko työpaikallanne toteutettavista aktiviteeteista jotain valmista kansiota, jota voi hyödyntää toimintoja ja aktiviteetteja toteutettaessa?

Jos ei ole, niin koetko, että siitä olisi hyötyä työpaikassanne?

KOTOUTTAMISTA EDISTÄVÄT TOIMINNOT

Minkälaisia toimintoja järjestätte nuorille?

Liikunnalliset

taidelähtöiset

muita menetelmiä/toimintoja/työpajoja

MAAHANMUUTTAJIEN OSALLISTAMINEN TOIMINTOIHIN

Millä tavoilla saatte maahanmuuttajat lähtemään mukaan erilaisiin toimintoihin?

Koette maahanmuuttajien osallistamisen vaikeaksi?

Mitä asioita täytyy maahanmuuttajien kanssa mielestänne ottaa huomioon erilaisia toimintoja järjestettäessä?

HYÖDYT NUORILLE

Mitä hyötyä koette osallistavien aktiviteettien tuovan maahanmuuttajanuorille?

Miten aktiviteetit edistävät maahanmuuttajanuorten sopeutumista ja kotoutumista?

Lisäävätkö toimintanne yhteisöllisyyden tunnetta maahanmuuttajien keskuudessa?

Miten toiminnot/työpajat osallistavat nuoria?

HAASTEET

Koetteko maahanmuuttajien osallistamisen toiminnoissanne haastavaksi?

Mitkä seikat vaikuttavat maahanmuuttajanuorten osallistamiseen?

Mitä muita haasteita/ vartenotettavia asioita toimintoja suunniteltaessa ja järjestettäessä kannattaa ottaa huomioon?

TOIMINTOJEN KEHITTÄMINEN

Koetteko, että maahanmuuttajille järjestettävien toimintojen kehittämiseksi olisi tarvetta?

Jos koette, niin miten maahanmuuttajien vapaa-ajan toiminnan kenttää voisi mielestänne kehittää?

Markkinointi

Miten markkinoitte toimintaanne asiakkaille?

Onko teillä käytössänne jokin tietty nettipalvelu, jonka kautta kommunikoitte ja mainostatte toimintaanne? (esim. whatsappryhmä, instagram, facebook jne..)

Yhteistyökumppanit

Teettekö yhteistyötä muiden tahojen kanssa?

Miten hyödynnätte kontakteja nuorille järjestettävissä toiminnoissa?

Liite 2. Haastattelurunko perheryhmäkodin vapaa-ajan toiminnasta

TOIMINTOJEN JÄRJESTÄMINEN MAAHANMUUTTAJILLE

Kuinka paljon osallistujia toiminnoissa on ollut keskimäärin?

Minkälaisia toimintoja olet järjestänyt perheryhmäkodissa maahanmuuttajille?

Miten aktiviteetit edistävät maahanmuuttajanuorten sopeutumista ja kotoutumista?

Miten maahanmuuttajanuoret saadaan innostumaan ja lähtemään mukaan toimintoihin?

Harrastuksiin motivoiminen ja oman lajin löytäminen

Mitä haasteita/ vartenotettavia asioita toimintoja suunniteltaessa ja järjestettäessä kannattaa ottaa huomioon?

Teetkö yhteistyötä muiden tahojen kanssa?

Miten tiedotat/markkinoit toimintaa nuorille?

Liite 3. Vapaa-ajan toimintakansio

*Turun Perheryhmäkodin
vapaa-ajan toimintakansio*

*Rohkaistaan,
tuetaan ja
kasvatetaan!*

*Humanistisen
ammattikorkeakoulun
opinnäytetyön tuotos*

Sami Aflatuni

SISÄLLYS

1. VAPAA-AJAN TOIMINNAN TARKOITUS JA TAVOITTEET	3
2. KOHTAAMINEN JA VUOROVAIKUTUS VAPAA-AJAN TOIMINNOISSA	3
3. VAPAA-AJAN TOIMINTOJEN HYÖDYT YKSINTULLEILLE ALAIKÄISILLE	5
4. OHJAAJAN ROOLI	7
5. VAPAA-AJAN TOIMINNOT	10
5.1 Mahdollisuudet kesällä	11
5.2 mahdollisuudet talvella	12

1. VAPAA-AJAN TOIMINNAN TARKOITUS JA TAVOITTEET

On hyvin tärkeää, että yksintulleiden alaikäisten vapaa-ajan laadusta ja aktiivisuudesta pidetään huolta. Vapaa-ajan avulla luodaan hyvinvointia ja vastapainoa yksintulleiden ahdistuksen ja yksinäisyyden tuntemusten rinnalle. Vapaa-ajalla nuoret voivat kokea uusia positiivisia ja voimauttavia elämyksiä. Vapaa-ajan mahdollisuudet ovat monipuoliset, ja nuorille tulisi antaa mahdollisuuksia kokeilla erilaisia urheilulajeja, taidetta sekä kaupungin tarjoamia nuoriso ja kulttuuripalveluja.

Harrastukset ovat maahanmuuttajille tapa saada merkitystä elämään muutenkin kuin työn ja koulun kautta. Harrastusten avulla maahanmuuttajilla on usein parempi mahdollisuus tutustua ja luoda ystävyyssuhteita suomalaisiin. Jalkapalloseurat, jotka eivät koostu pelkästään maahanmuuttajista, ovat juuri tämän tapaisia mekanismeja, joilla nuori integroidaan ympäröivään yhteiskuntaan. (Björklund 2014, 73.)

Kotoutujan osallisuuden ja osallistumisen mahdollisuudet toiminnoissa ja paikallisissa verkostoissa vaikuttavat syvästi kotouttamis- ja kotoutumisprosessin onnistumiseen. Yksintulleiden alaikäisten hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että heillä on mahdollisuus oppia uuden maan kulttuurin normeja sekä solmia uusia suhteita pysyvässä asuinympäristössään. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2017, 9-11.) Yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat hakevat oman perheen puuttuessa kuuluvuuden tunnetta vapaa-ajalla erilaisista sosiaalisista yhteisöistä ja paikoista. (Björklund 2015, 44.)

Vapaa-ajan toiminnoissa ja harrastuksissa osallistujat pääsevät oppimaan uusia asioita, kehittämään kielitaitoaan ja tutustumaan Suomen kulttuuriin, sekä luomaan uusia verkostoja. Näistä taidoista on hyötyä myös työelämässä. Kotoutumista edistävä toiminta lisää yhteenkuuluvuutta ja ehkäisee näin syrjäytymistä sekä ulkopuolisuuden tunnetta.

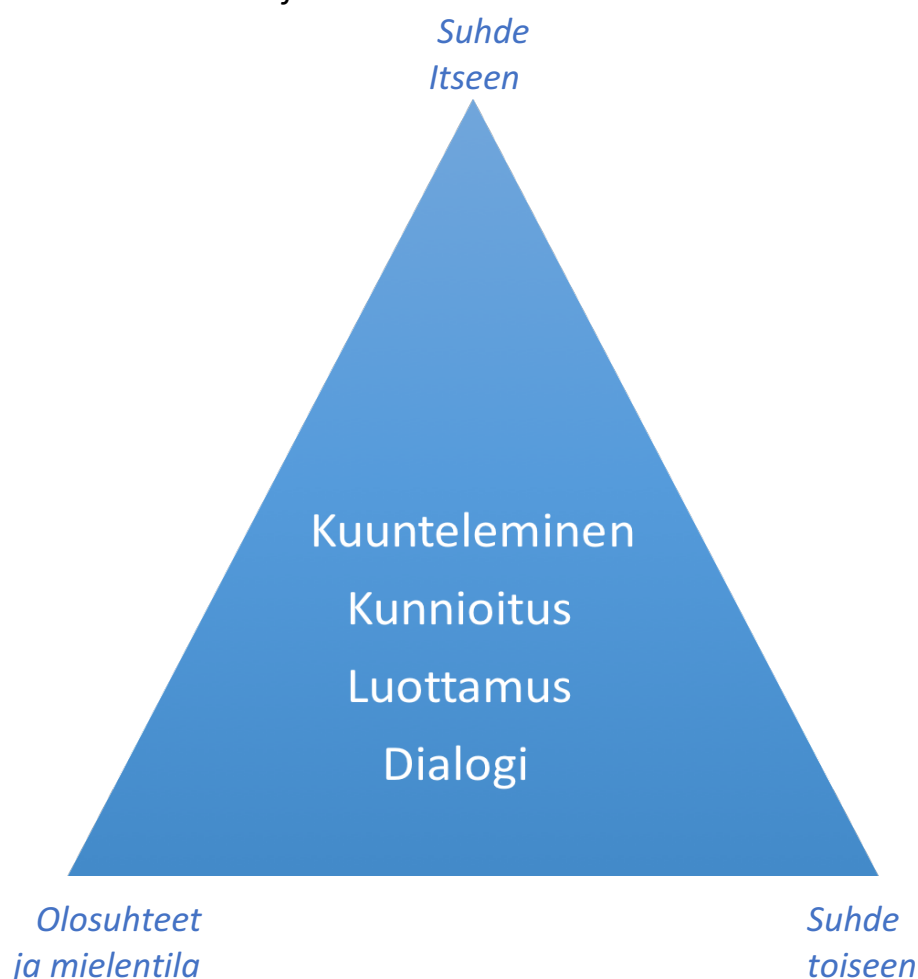
2. KOHTAAMINEN JA VUOROVAIKUTUS VAPAA-AJAN TOIMINNOISSA

Jokainen yksintullut alaikäinen nuori tulisi kohdata omana yksilönään ilman mitään valmiita ennakkokäsityksiä. Puukarin ja Korhosen (2013, 36) mukaan erilaisuuden arvostaminen ja ymmärtäminen sekä monikulttuurinen tietoisuus ovat tärkeitä edellytyksiä yksintulleiden alaikäisten kohtaamisessa ja vuorovaikutuksessa. Tämä

vaatii yksintulleiden alaikäisten parissa työskenteleviltä myös matkaa omaan itseen ja omaan kulttuuriin sekä sieltä takaisin toisten luo. (Puukari & Korhonen 2013, 36.)

Ensimmäinen huomioon otettava asia toisen ihmisen onnistuneessa kohtaamisessa ei ole kohdattava eli suhde toiseen vaan oma mielentila ja suhde omaan itseen. Näin ollen oma hyvinvointi ja mielentila ovat ensisijaisen tärkeitä yksintulleiden alaikäisten kanssa kohdatessa. (Kallio 2017, 47). Asiakaslähtöisen kohtaamisen tulisi perustua ihmissuhdetyössä välittämiseen, tasavertaiseen kohtaamiseen sekä molemminpuoliseen ja vastavuoroiseen aikuisen ja nuoren väliseen henkilökohtaiseen tunnesuhteeseen (Mattila 2011, 15; Kyröseppä 1990, 101). Onnistuessaan kohtaaminen herättää luottamuksen ja luo yhteyden ihmisten välille (Mattila 2011, 15).

Alla olevaan kuvioon (Kuvio 1.) on hahmoteltu onnistuneen kohtaamisen kannalta tärkeimpiä vaikuttavia tekijöitä.

Kuvio 1. Kohtaamisen kolmio ja onnistuneen kohtaamisen osatekijät. (mukaillen Kallio 2017, 47)

3. VAPAA-AJAN TOIMINTOJEN HYÖDYT YKSINTULLEILLE ALAIKÄISILLE

Vapaa-aika on syrjäytymisen ehkäisyyn sekä psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin kannalta nuoruuden tärkein areena. (Huhta & Salasuo 2014, 199.)

Harrastamisella on monia myönteisiä vaikutuksia nuorten elämään. Harrastukset tarjoavat virikkeitä ja sisältöä elämään sekä tukevat terveyttä ja hyviä elintapoja. (Paajanen 2001, 42). Vapaa-ajan toiminnalla tuodaan lisää mielihyvää ja positiivisia kokemuksia maahanmuuttajanuorten elämään, mikä vähentää yksinäisyyden tunteen lisäksi myös turvattomuuden tunnetta ja lisää nuorten osallisuutta

Erilaisissa toiminnoissa nuoret harjoittelevat suomen kielen käyttöä aktiivisesti. Arkikielen kehityksen ansiosta nuorten itsetunto kohenee ja suomen kielellä kommunikoidaan avoimemmin ja rohkeammin. Nuorten on helpompi luoda ja muodostaa sosiaalisia suhteita suomea puhuvien ihmisten kanssa. Myös Jarasto ja Sinervo (1999, 21) painottavat tekemisen tärkeyttä. Kun nuoret saavat sisältöä elämäänsä liikunnasta, musiikista, lukemisesta tai esimerkiksi käsillä tekemisestä, he eivät niin helposti hae elämyksiä haitallisten asioiden, kuten alkoholin kautta (Jarasto & Sinervo 1999, 21).

Vapaa-ajan toimintojen kautta nuoret oppivat paljon suomen kulttuurista, käytännöistä, tavoista, normeista ja kommunikoinnista. Huhdan ja Salasuon (2014, 199) mukaan vapaa-ajalla ja vertaisyhteisöissä opitaan sosiaalisia ja kulttuurisia arvoja, asenteita ja käytäntöjä, jotka määrittävät myös motivaatiota, orientaatiota ja suhdetta opintoihin sekä työhön. Jos nuoret ovat aktiivisia vapaa-ajalla, he oppivat paljon maan tavoista ja kulttuurista. Lisäksi nuorilla on enemmän vuorovaikutustilanteita ja sosiaalista toimintaa omassa asuinympäristössään ja he ovat enemmän tekemisissä paikallisten asukkaiden kanssa, mikä edistää nuorten integroitumista uuteen yhteiskuntaan.

toiminnot lisäävät yhteisöllisyyden tunnetta, yhteistyökykyä ja jakamisen taitoa. Nuoret oppivat myös toimintojen kautta erilaisten sääntöjen noudattamista sekä yhdessä toimimista. toiminta, jossa nuoret joutuvat haastamaan itseään ja menemään oman mukavuusalueensa ulkopuolelle, valmentaa heitä selviämään tulevaisuuden haasteista. Erilaisten toimintojen kautta nuoret voivat turvallisessa ympäristössä kohdata omia epävarmuuksiaan ja eheytyä niistä.

Kuvio 2. Vapaa-ajan toimintojen hyödyt yksintulleille alaikäisille.

4 OHJAAJAN ROOLI

Ohjaajat voivat vaikuttaa merkittävästi yksintulleiden alaikäisten vapaa-aikaan ja sen laatuun. Tärkein edellytys onnistuneeseen toimimiseen nuorten kanssa on ohjaajan oikea lähestymistapa.

Ohjaajien tulee olla vilpittömästi kiinnostuneita ja uteliaita nuoria kohtaan. Nuoret tarvitsevat tukea, vaikka he eivät sitä usein näytä. Ohjaajien ja nuorten välinen luottamus ja kiintymyssuhde ovat ehdottomia edellytyksiä vastavuoroiselle yhteistyölle. Ohjaajien ja nuorten väliseen suhteeseen vaikuttavat useat tekijät, kuten sukupuoli, ikä, kiinnostusten kohteet ja luonne-erot.

Ohjaajien tulisi korostaa osapuolten välisiä yhteisiä ominaisuuksia ja minimoida eroja (Lasonen, Teräs, Oksanen, Kärkkäinen & Hakala 2013, 62).

Yhteisten ominaisuuksien ja yhdistävien tekijöiden avulla luodaan nuoren kanssa ilmapiiri, jonka avulla voidaan päästä pintaa syvemmälle nuoren ajatuksiin, kokemuksiin ja tunteisiin. Ohjaajan tulisi aina yrittää luoda nuoren kanssa pintapuolisen kommunikoinnin sijaan merkityksellisempiä tilanteita; kohtaamisia, joissa nuori tulee kuulluksi ja kokee olevansa erityinen ja rakastettu

Heti jo toiminnan alkuvaiheessa on tärkeää tehdä nuorille selväksi, että toimintaa järjestetään heidän itsensä vuoksi heidän edukseen ja hyödykseen. Näin saadaan herätettyä nuorten oma into ja kiinnostus toimintoihin.

Perheryhmäkodin ohjaajien tulisi olla nuorille ikään kuin eräänlaisia mentoreita, jotka innostavat, rohkaisevat, tukevat ja opastavat heitä. Puukari ja Korhonen (2013, 55) määrittelevät mentoroinnin epämuodollisen oppimisen ja hiljaisen tiedon välittämisen keinoksi, joka on tavoitteellista toimintaa ja perustuu kahden tai useamman ihmisen väliseen luottamukselliseen vuorovaikutukseen.

Ohjaajien tulee vastata vapaa-ajalla järjestetyn toiminnan organisoinnista, markkinoinnista ja säännöllisyydestä. On tärkeää nähdä vaivaa toiminnan alkujärjestelyihin ja suunnitteluun. Myös opetushallitus (2017, 14) painottaa toiminnan ja ajankäytön suunnittelun ja selkeyden sekä tilanteiden ennakoinnin tärkeyttä.

Nuoria tulisi myös kuunnella ja heidän toiveitaan tulisi ottaa huomioon vapaa-ajan toimintoja suunniteltaessa. Välillä tämä saattaa johtaa siihen, että ohjaajan on mentävä mukavuusalueensa ulkopuolelle.

Näissä tilanteissa on tärkeää, että ohjaaja kykenee heittäytymään uusiin ja itselleen vieraisiin tilanteisiin, joissa hän joutuu haastamaan itseään.

Järjestetyn toiminnan lisäksi nuoret kaipaavat myös rentoa ja huoletonta yhdessäoloa. Sosiaalinen ajanvietto on nuorille luontevaa, ja on tärkeää, että heidän kanssaan jutellaan hyväksyvästi ja avoimesti sekä vitsaillaan ja nauretaan yhdessä. Ohjaajan tulisi osata tulkita perheryhmäkodissa vapaa-ajalla vallitsevia tilanteita, sekä kyetä toimimaan niiden mukaan spontaanisti. Näin vapaa-ajalla saadaan luotua nuorten kanssa tärkeitä kohtaamisia luonnollisesti, joissa heitä voidaan tukea, ymmärtää ja auttaa.

Kuvio 3. Ohjaajan ominaisuudet.

5 VAPAA-AJAN TOIMINNOT

Alapuolelle on kerätty lista erilaisista vapaa-ajan toiminnoista, joita nuorien kanssa voidaan toteuttaa. Jotkut toiminnoista on luokiteltu kesällä ja talvella toteutettaviin.

- *Eri urheilulajeihin tutustumiset*
- *Kauppareissut*
- *Ruoanlaitto, leivonta*
- *Kävelylenkit ulkona (keskustelua nuoren kanssa samalla)*
- *Teemapäivät (pääsiäinen, vappu, joulukuu yms.)*
- *Teatteriharrastukseen tutustuminen/ teatterinäytöksiin osallistuminen*
- *Sirkukseen tutustuminen (nuorilla vapaa-ajalla käytettävissä sirkusvälineitä, kuten jongleerauspalloja, diapoloja yms.)*
- *Musisointia yhdessä*
- *Soitinopetusta nuorille (nuorilla vapaa-ajalla käytettävissä esim. kitaroita ja lyömäsoittimia)*
- *Tutustu ammattiin-illat (eri ammattien edustajat kertovat työstään)*
- *Puhutaan suomea ryhmät*
- *Lautapeliä ja korttipeliä pelailua*
- *Elokuva-illat*
- *Erilaiset retket*
- *Tanssiin tutustuminen ja tanssiesityksiin osallistuminen*
- *Museot ja näyttelyt*
- *Kädentaidot (käsityöt, puutyöt tai esim. pääsiäismunien koristelua)*
- *Kuvataide (maalaukset, piirtäminen esim. taideterapian menetelmät)*
- *Erilaiset elämäntaitoon ja henkiseen hyvinvointiin liittyvät kurssit (vuorovaikutustaidot, parisuhdetaidot, mindfulness, jne.)*

- *Turun kaupungin nuorisotilat (pelaamista, askartelua, kokkailua, ystävien tapaamista, oleskelua)*
- *Vimma (voi tehdä taidetta ja osallistua konsertteihin sekä tapahtumiin. Rakennuksessa on kahvila ja oleskelutila)*
- *Unelmakarttatyöpajat*
- *Kaupunkiin ja kulttuuriin tutustumiset (erilaisissa tapahtumissa vierailu ja osallistuminen)*
- *Laivaristeilyt (rentoudutaan yhdessä ja nähdään, minkälaista risteily on)*

5.1 Mahdollisuudet kesällä

Kesällä nuorille tulisi järjestää paljon toimintaa, sillä he eivät käy koulua ja heillä on tästä syystä hyvin paljon vapaa-aikaa. Kesällä vapaa-ajan toiminnan mahdollisuudet ovat todella monipuoliset.

- *Jalkapallo*
- *Yleisurheilu*
- *Erilaiset pihapelit*
- *Kesäpiknikit*
- *Minigolf*
- *Maauimalat*
- *Uimarannalla käynti (Auringonottoa, uintia, rantalentopallo yms.)*
- *Tyttö-, poika- ja sekaleirit*
- *Patikointi, luontoretket ja yhteiset nuotiohetket (suomen luontoon tutustuminen. Yöpyminen luonnossa esim. laavulla tai teltassa)*
- *Pyöräretket*
- *Kotieläintiloilla käynti (tutustuminen perinteisiin suomalaisiin maatilaeläimiin)*
- *kesäteatteri*
- *Huvipuistoreissut (esim. Särkänniemi, Linnanmäki, Jukupark, Flowpark)*

- *Festarit (esim, Maailma kylässä festivaali)*
- *Reissut Tallinaan (opitaan matkustamisesta ja tutustutaan uuteen kulttuuriin)*

5.2 Mahdollisuudet talvella

Talven kylmyys ja pimeys saattavat olla perheryhmäkodin nuorille haastavaa ja raskasta aikaa, sillä se usein poikkeaa suuresti siitä, mihin perheryhmäkodin nuoret ovat kotimaassaan tottuneet. Talvella on hyvä järjestää nuorille toimintaa, joka on aktiivista ja piristää mieltä. Näin he selviävät paremmin talven haasteiden ja väsymyksen läpi.

- *Perheryhmäkodissa olevien pelien pelailua*
- *Yhteiset hengeliuillat (Yhdessä valitun leffan katsomista ja herkuttelua tai muuta vastaavanlaista yhdessäoloa)*
- *Uimahallissa käynti*
- *Saunominen (miesten ja naisten saunavuorot)*
- *Minigolf (esim. westcoast hohtogolf)*
- *Avantouinti ja sauna (esim. Littoisten Villa järvelä, jossa kolme saunaa ja palju, Saaronniemen avantouinti Ruissalossa, Uittamon avantouinti)*
- *Luistelu ja Hiihtäminen*
- *Mäenlasku, laskettelu (esim Hirvensalon hiihtokeskus)*
- *Biljardi, pingis*
- *Sisällä harrastettavat urheilulajit (Futsal, sulkapallo, lentopallo, nyrkkeily, jooga, tanssi, pilates)*
- *Luontopolut talvella (esim. katariinanlaakso)*

Tämä toimintakansio tehtiin osana Sami Aflatunin opinnäytetyötä, jonka otsikkona on "Vapaa-ajan toiminnot kotoutumisen edistäjänä Turun ensi – ja turvakoti ry:n perheryhmäkodissa". Tilaajana toimi Turun ensi ja turvakoti ry.